

QUATERVOIS

Sayı: 3, 2023

Cumhuriyetimizin
100. Yılı
Kutlu Olsun!

DERGİ EKİBİ

Ada Beren KAVAK

Berra KILIÇ

Bertan ÇAKAR

Celile İpek GÜRKAYNAK

Damla Janset KADİM

Defne Aslı GÜRCAN

Defne ATACANLI

Defne ECERAL

Dere ARAT

Derin POLAT

Emre TEOMAN

Gülce GÜLLEROĞLU

Hasan Basri BOZKURT

İlker Yaman TOPÇU

İncisu ÇINAR

İpek KÜÇÜKKAYA

Kardelen OKTAY

Kaya Doruk EMRAL

Özge AKIŞ

Sude ALTINEL

Umay Gaya AYAN

İÇİNDEKİLER

1	RÖPORTAJ: NURAN DİLEK
6	P4C: ÇOCUKLAR İÇİN FELSEFE
8	MEZUN RÖPORTAJ: ZEYNEP KURT
12	Our Main Concern
14	The Best Method Chosen Until More Improvement
16	Is my destiny the factor that hinders my "struggle for existence"? Or did I make this choice?
19	İnsan, Zihin ve Evren
22	Vicdan Üzerine
25	The Irony of the Self
28	ABSÜRT OLANA KARŞI ÇIKMAK
30	MUTLULUK HAKKINDA AFORİZMALAR
33	Modern Filozoflar
35	Uzun ve Mutlu Yaşamın Sırrı: İkiğai
38	Kötülük Olmasaydı İyiliğin Bir Anlamı Kalır mıydı?
39	Kötülük Problemi: Tanrı'nın Varlığının Kötülükle Bağlantısı Olabilir Mi?
40	FELSEFE MAGAZİN
45	Three Short Poems
49	ŞAHANE HAYAT
52	MATEMATİĞİN FELSEFESİ
55	Yokluk: Sıfır
57	GÖZLERİMİZ FARKLI GÖRÜYOR OLABİLİR Mİ?
58	DİN ÜZERİNE FELSEFE
59	KAYNAKÇA

Sevgili Kolejliler;

Uzun ve dolu dolu geçen bir senenin ve yaz tatilinin ardından, Quatervois'nın büyük bir emekle hazırladığımız üçüncü sayısını size sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Mutluluğumuzun bir kısmı da kendi yaptığımız işlerden duyduğumuz gurur... Hazırlamaktan büyük keyif aldığımız dergimiz ve yazılarımız için belki akıllarımızda gezinip duran felsefi soruların cevaplarını kendi cümlelerimizde bulduk da diyebiliriz. Eminim ki şunu söylediğimde hepimiz adına konuşuyorum: Araştırma ve düşünme süreçlerimizde yeni pek çok şey öğrendiğimiz gibi pek çok konuda da yeni bakış açıları kazandık. Birikimimizi sizinle de paylaşmak için çok heyecanlıyız. Umarız ki bizden sonra gelecek genç düşünürlere de devam ettirmekten mutluluk duyacakları bir miras bırakıyoruzdur. Quatervois'nın üçüncü sayısının bizlerden sonra pırıl pırıl zihinlere felsefenin albenisini ve güzelliklerini gösterebilmesi de en büyük temennimiz.

Quatervois'nın bu sayısının siz okuyanların bazı sorularını yanıtladığı gibi akıllarınıza düşünmek ve yanıt üretmeye çalışmaktan zevk alacağınız soru tohumları da ekeceğini ummuyoruz. Her ince ayrıntısına kadar düşünülmüş renk dolu sayfalarımız için tasarım ekibine, zihinlerinin derinliklerine dalmaktan çekinmeyen ve araştırma yaparken çevrilmedik sayfa bırakmayan yazım ekibimize, verilen bütün emeklerin olabilecek en iyi şekliyle sizlere yansması için kontrolleri, düzeltmeleri yapan ve dergiyi yayına hazır hale getiren editör grubumuza ve en çok da bize her konuda yol gösterip elimizi hiç bırakmayan okulumuz Felsefe Zümresi öğretmenlerimize bütün kalbimizle teşekkür ederiz. Meraklarımız ve düşüncelerimizin bizi ayırdığı değil bir araya getirdiği günler dileğiyle...

Celile İpek GÜRKAYNAK

RÖPORTAJ

NURAN DİLEK

Nuran Direk, çok sevdiği lise felsefe öğretmeninin de sayesinde felsefeye yönelmiş, öğrenmeyi ve öğretmeyi seven bir felsefe öğretmenidir. İstanbul Kız Lisesi mezunudur. Uzun yıllar Türkiye'nin pek çok yerinde felsefe öğretmenliği yapan Direk, Çocuklar için Felsefeyi Türkiye'ye getiren isimdir. Sayısız eğitim kurumunda bu konuda eğitim vermiş, Türkiye'de öğrenci ve eğitimcilerin felsefeyle ilişkisini değiştirmeyi kafasına koymuş birisidir. Direk aynı zamanda Çocuklar için Felsefe ile ilgili Küçük Prens Üzerinde Düşünmek ve Çocuklarla Felsefe gibi kitapların da yazarıdır.

İpek Gürkaynak:

Bu sene felsefe hocamla okulumuzun felsefe dergisinde yazı yazmam için konuşurken, öğretmenim bana çocuklar için felsefe hakkında bir yazı yazabileceğimi söyledi. Yazı hazırlığı yaparken bu konuda çok büyük katkılarınız olduğunu gördüm. Dergimizin bu sayısında yer alacak röportaj yapma teklifimizi kabul ettiğiniz için kendim ve dergideki ekip arkadaşlarım adına çok teşekkür ederim. Öncelikle özgeçmişinizdeki bilgileri dışında kendinizi nasıl tanımlarsınız? Nasıl anlatırsınız?

Nuran Direk:

Ben de çok mutlu oldum derginizde yer alacağım için. Kendimi nasıl anlatacağım kısmına gelirse; öncelikle bir şey kafama koyduğum zaman onu yapmak için bütün

gücümle çalışırım, bir inatçılığım var ve dünyaya şöyle bakarım: Ben bunu yapmak istiyorsam ne yapmam lazım? Ne tür imkanlarım var? Çevremde bu kanalı açabilecek kişiler var mı, yollar var mı, neler yapabilirler, ben bunu yapabilecek donanıma sahip miyim diye bir sorgulama yaparım. Örneğin Çocuklar için Felsefe programının çok önemli olduğunu gördüm; çünkü bu ülkenin problemi, pırıl pırıl çocukların eğitim sistemi içinde robotlaştırılması, tek tipleştirilmesiydi. Bundan hoşlanmadığım için ilkokuldan itibaren çocuklarla felsefe yapmanın, eleştirel düşünmenin yollarını aradım. Bazıları için çok akıl dışı bir iş gibi görünüyordu bu ama ben elimden geleni yapma gayretiyle yola çıktım, başaramayabilirdim de ama önemli olan bu istekle çalışmak, "ben elimden geleni yaptım" diyebilmektir. Bu konuda çok sevdiğim babaannen Prof. Dr. İpek Gürkaynak'tan da oldukça yararlandım.

İpek Gürkaynak:

O da sizin ne kadar değerli olduğunuzdan hep söz eder. Sayın Direk, felsefeye yönelmeniz, bir öğretmen, bir eğitimci olmanızda sizi etkileyen biri veya bir şey oldu mu?

Nuran Direk:

Evet, İstanbul Kız Lisesi'ndeki felsefe öğretmenim Faika İsam Onan oldu. Türkiye'de ilk Descartes çevirisi yapan kadın, çok değerli bir felsefeciydi. Tabii o zaman bu çevirinin

anlamının farkında değildim ama öğretmen olarak değerinin farkındaydım. Felsefeyi sevdim. O zamanda tek bir ders kitabımız vardı, sahaflar çarşısında ne kadar felsefe kitabı varsa hepsini topladım çünkü her biri başka bir nokta üzerinde duruyordu. İlgimi çekiyordu felsefe, hocam da demek ki çok etkiledi beni. Felsefe notum hiç dokuz olmadı, hep on puan alıyordum yalnız bir kere sıfır aldım. O da şöyle oldu, bizim zamanımızda yazılılar haber verilmezdi. Hoca mantıktan ders anlatmış, ben o gün yoktum okulda, ertesi gün derste "**Çıkarın kağıt kalemi**" dedi ve önceki gün anlattığı dersi sordu. Ben de boş kağıt verdim. Hoca yazılıları okuduğu zaman sınıfta "**2479, on.**" dedi. Birden bire dedim ki hoca kağıtları okumuyor. O, benim yüzümdeki ifadeden ne düşündüğümü anlamıştır, felsefeci. Bana, "**Dersin sonunda seninle biraz konuşabilir miyiz?**" dedi. Ben hemen çıktım, dedi ki, "**Ben sen utanmayasın diye notunu söylemedim, sen boş kağıt vermişsin, ben sana not vermedim. Herhalde bir problemin vardı, sen boş kağıt vermezsin.**" Ben tabii döküldüm artık, salya sümük döküldüm ağlayarak. Nasıl bir öğretmen olunması gerektiğini ben ondan öğrendim.

İpek Gürkaynak:

Ne güzel...

Nuran Direk:

Halbuki edebiyata da çok meraklıydım, edebiyatı da seçebilirdim ama edebiyat öğretmenimden dolayı edebiyat okumaktan vazgeçtim. Çünkü bir sınavda, "**Okuduğunuz bir romanın özetini yazın.**" diye bir soru sordu, ben de meraklı bir öğrenciydim edebiyata, en son okuduğum Dostoyevski'nin Stepançikovo Köyü romanının özetini yazdım. Bana dedi ki, "**Bula bula bu komünisti mi buldun?**". O an edebiyat eğitimini sorguladım, nasıl ben ondan daha doğru düşünebilirdim? Dostoyevski kim, komünizm kim... Çöktü gözümde, edebiyat okumaktan vazgeçtim. Bakın gerçekten iyi öğretmenin insan hayatı üzerinde çok büyük önemi var.

İpek Gürkaynak:

Çok, evet. Sonra felsefe okumaya karar verdiniz.

Nuran Direk:

Bizim zamanımızda aynı anda birkaç yeni kazanabiliyorduk biz. Ben hem felsefe bölümünü kazandım, hem hukuk fakültesini kazandım aynı zamanda. Bir hafta kadar iki yere de gittim kaydımı yaptırmadan. Baktım hukuk fakültesinde kim kime, dum duma, amfi büyük... Halbuki felsefe bölümünde on sekiz kişi var, hocayla yüz yüze ilişki var, tartışma var; kararım kesinleşti, çok da iyi bir karar vermişim. Çok da iyi zamanda öğretmenlik yaptım ben.

İpek Gürkaynak:

Felsefe camiasında önemli bir yerde duruyorsunuz. "Çocuklar için Felsefe" araması yapıldığında sizin adınız çıkıyor, peki hocam, çocuklar için felsefe fikri nasıl ortaya çıktı?

Nuran Direk:

İyi bir öğretmen, iyi bir öğrenci olmalı. Her şeyi bilen insanlar değiliz ama öğrenmeyi sevmeliyiz. Ben hep Anadolu'da iyi liselerde öğretmenlik yaptım. İstanbul'a, Galatasaray Lisesi'ne geldikten sonra Felsefe Kurumu'nun etkinliklerine katılma şansım oldu. Anadolu'da böyle bir şans yok, şimdiki gibi internetin sağladığı imkanlar bulunmuyordu, kendini geliştirme olanakları çok azdı. İstanbul'a geldikten sonra önce İstanbul'daki sonra İstanbul dışındaki etkinliklere katılmaya başladım. İngilizce beni zorladı ama çok gayret ettim. Çocuk romanlarıyla başladım, yavaş yavaş diğerlerini okumaya başladım. Bir de Japon Asıllı Amerikalı bir komşum vardı, beraber vakit geçirirken hatalarımı düzeltti. 1992'de Balkan Ülkeleri Felsefe Konferansı vardı, oraya gittim, orada dinlediğim şeylerden bir tanesiydi çocuklarla felsefe. İlk defa orda duydum. Bir Bulgar hoca bunu söylüyordu, bildiriği sundu ve ben hayran kaldım. Ben o

kadar etkilenmiş halde dinliyorum ki bunu İoanna Hoca fark etti. Yemekte yanıma geldi, **“Nasıldı, beğendin mi hocanın konuşmasını?”** diye sordu. **“Çok beğendim.”** dedim. **“E neden hiç soru sormadın?”** dedi. **“Benim yeter İngilizcem yok.”** diye cevap verince, **“Soru soranların İngilizcesi çok mu iyi zannediyorsun?”** diye yüreklendirdi beni. Sonra, **“Bizde de olsun istemez misin?”** dedi. **“Çok isterim.”** deyince de **“E, yap öyleyse.”** dedi. **“Kim ben mi?”** dedim. **“Sen yaparsın.”** dedi bana. İoanna Hoca benim (ders) asistanımdı okurken, zaten hayranlık duyduğum bir insandı. Uzaktan takip ederdim. O hayran olduğum insanın bana olan güveni beni çok onurlandırdı. Dedim ki, mademki hocam bana böyle dedi, ben denemeliyim bunu öğrenmeyi. Hemen Stoichev Hoca'ya gittim. **“Bilgi olarak yeterli miyim?”** ilk soru bu. ikinci soru; **“Bununla ilgili bir donanım edinebilir miyim?”**. Bir tesadüf, ağustos ayında Varna'da, Çocuklar için Felsefenin kurucusu Matthew Lipman ve yardımcısı Ann Sharp orada tekrar öğretmenlerle bir seminer yapıyor. Onların tecrübelerini dinliyor, anlatıyor. Eşimle birlikte gittik, öğretmen evi gibi mütevazı bir yerde kaldık. Orada tanıştığım Romanyalı bir arkadaşla ikimiz daha sonra Olimpiyatların kurucusu olduk. Şunu söyleyebilirim ki bir adım attığınız zaman daima önüne yeni olanaklar çıkıyor. Onun için daima eylem iyidir, eylemde bulunun. Başarırsınız veya başarmazsınız ama adım attıkça çevreniz genişler. Her meslekte öğrenmeyi, bilmeyi istemeyi istemek çok önemli. Varna'dan döndükten sonra oradaki izlenimlerimi, Çocuklar için Felsefenin ne olduğunu anlatan bir yazı yazdım, rapor olarak İoanna Hoca'ya sundum. Hoca hemen Çocuklar için Felsefe bölümünü kurdu ve beni de ona başkan olarak seçti. Böylece Türkiye Felsefe Kurumu'na üye olmuş oldum.

Aynı zamanda üyesi olduğum Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nden tanıdığım çok değerli bir kütüphaneci ve profesör olan Jale Baysal'a; **“Jale Hanım, ben böyle böyle bir şey yazdım, çok önem veriyorum bu konuya, ne yapabilirim?”** diye sordum. "Ben bastırırım."

dedi; 1 Kasım'da Milliyet'in Düşünenlerin Düşüncesi sayfasında kocaman bir yazı olarak çıktı; telefonlara yetişemiyorum, o kadar ilgisini çekti ki insanların. Bir beklenti yarattığımı, bu beklentiye cevap vermem gerektiğini düşündüm ardından. Bunun üzerine kitaplar aldım, çeviriler yapmaya başladım; dil ve kültür sorunları bir yandan, öğretmen kitabının didaktik tarzı diğer yandan çeşitli sorunlarla karşılaştım. O zamanlar Saint Benoit'da öğretmenlik yapıyordum, iki tiyatrocü öğrencim vardı; onlardan bu kitabı çocukların hoşlanacağı bir diyalog, tiyatro oyunu haline getirmelerini istedim. Harika bir iş ortaya çıkardılar. Bunun uygulamasını da görmek gerekiyordu. Bir arkadaşım o sırada İstanbul Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu müdürü idi, ona gittim, iki çocuk yuvasında bu çalışmayı denemek istediğimi söyledim, sağolsun Figen hanım yardımcı oldu, gerekli onayları aldık. İyi hatırlıyorum; bir yandan Saint Benoit'da öğretmenlik yaparken diğer yandan Küçükyalı ve Kasımpaşa yetiştirme yurtlarında ilkökul çağı, 5. sınıf öğrencileriyle haftada iki gün çalışmaya başladım ve şunu söylemeliyim ki Kasımpaşa'da çocuklardan birçok şey öğrendim.

İpek Gürkaynak:

Çocukların bu çalışmadan çok mutlu olduğunu tahmin etmek güç değil.

Nuran Direk:

Tabii. Çalışmadan iki ay kadar sonra telefonlar almaya başladık, öğretmenler çocuklardaki olumlu değişmeyi fark ettiler, sormaya başladılar. İki yıl sonra Lipman'dan izin alarak sadece yetiştirme yurtlarında ücretsiz kullanılmak üzere kitabı kullanmaya başladık ve 18 yetiştirme yurdunda bu programı uygulamak için öğretmen eğitimi yaptık. Bu bir Avrupa Birliği projesi olduğu için oradan gelen finansal destek bittikten sonra ben bu çalışmanın devamını düşünmeye başladım. İlkokul öğretmenleri ile bir öykü üzerinden bu çalışmalarını yapabileceğime karar vererek **“Küçük Prens Üzerine Düşünmek”** adlı kitabımı

yazdım. Öğretmenlerle çalıştık, ders planları yaptık, problematik üzerinde nasıl duracağımızı konuştuk. Güzel bir çalışma oldu.

İpek Gürkaynak:

Ne kadar keyifli... Hocam bir soru daha sormak isterim, “**Çocuklar zaten birer filozoftur.**” sözüne katılıyor musunuz? Katlıyorsanız sizce ne oluyor da bu eleştirel ve sorgulayan tavırdan uzaklaşıyorlar?

Nuran Direk:

Şöyle düşünüyorum, çocuklarla felsefi bir diyalog kurabilmek için bir öyküden, bir görsel bir betimden, bir karikatürden ya da bir şiirden hareket etmek lazım. Ancak mutlaka başlangıç sanatla olmalı çünkü sanat bize doğrudan doğruya özü verir. İkincisi çocuk derse girdiği zaman, “**Ben bu işi anlıyorum!**” demeli, anlamının verdiği zevki tatmalı. Ben de Küçük Prens’le acaba nasıl felsefe yapabiliriz, onu göstermek istedim.

Bir diğer çalışmam olan Filozof Çocuk’u kendi torunumun günlük yaşam deneyimlerini gözlemleyerek oluşturdum. Bir konu daha var ki çok can sıkıcı, bilim düşmanlığının yaygınlaşması, eğitimde bilimsel düşüncesizlik eksik olması çok üzüyor beni.

İpek Gürkaynak:

Evet, bilime aldırış etmeyen bir kesim var.

Nuran Direk:

Bundan çok rahatsız oluyorum. Biz lisedeyken metodolojik mantık okurduk. Bir gözlem nedir, bir hipotez nasıl kurulur, deneyleme ne demektir, bilim insanı nasıl olunur; bunları öğrenirdik şu an eğitimde bu soruların karşılığını göremiyorum. Dolayısıyla bunları anlatmak istedim. Öğretmenliğimde de bunu epeyce uygulamaya çalıştım, elbette uygulanması gereken bir müfredat var ama metin

çalışmasına da mutlaka yer vermeye çalışırdım; ben kitabı anlatmazdım, onu evde okumalarını söylerdim, metin çalışmalarını sınıfta yapardım. Üniversite sınavında ne yapacaklarına dair kaygı duyduklarında bana bir ay süre vermelerini, işin tekniğini öğrendikten sonra zaten soru çözebileceklerini söylerdim. Bir ay dener, sonra “**Klasik yöntemle dönelim ister misiniz?**” diye sorardım ve istemezlerdi. Gerçekten felsefe yapmak bu işte. Sonra felsefe kulüpleri ve felsefe olimpiyatlarıyla ileri adım atardık. Bu olimpiyatlarda kurucu üye olarak da yer aldım, güzel çalışmalar yaptık. Ben sana sorayım şimdi, senin çocuklar için felsefeye olan ilgin nedir?

İpek Gürkaynak:

Benim bildiğim bir konu değildi aslında hiç. Derginin, yazının konusu olarak hocam bana bunu önerdiğinde ilk kez araştırdım ve yaygınlaşmasından; sisteme ve çocukların öğrenimine entegre edilmesinden çok fayda sağlayabileceğimiz bir konu olduğunu gördüm. Keşke her okulda ve herkese ulaşacak şekilde çocuklar için felsefe programı uygulanabilse. Bununla ilgili bir soru daha sormak isterim. Küçük Prens’i bu kadar özel ve önemli yapan şey sizce nedir?

Nuran Direk:

Küçük Prens öyküsünde dikkatimi çeken ilk önce İoanna Kuçuradi olmuştu. İoanna hoca, Hacettepe Üniversitesi’nde, insan hakları dersinin “**Küçük Prens**”le yapılabileceğini söylemişti. Orada, öğretmen eğitimi yaparken, yetişkin insanlarla bu problemleri konuşabileceğimizi fark ettim. Her bölümü, yetişkin insanlarla bir felsefe sohbeti haline getirebilecek olan bir şey vardı kitapta. Mesela Küçük Prens’in özellikle birinci bölümünde yetişkinler ve çocukların arasındaki dünyaya bakış farkını görürüz, yetişkinlerle çalışırken o bölümlere felsefi metinler eklerim. Bunu çocuklarla da yapabiliriz; önce metni okuruz, bir beklenti oluştururuz, düşündürürüz. Mesela çocuk metni hiç okumamışsa pilot, küçük prens, çöl kelimelerini söyler, ne düşünürsünüz diye

başlarım. 5-10 dakika, küçük prens ne olabilir, çöl ne olabilir, nasıl bitmiş olabilir, konuşuruz, sonra ana metne geçerim. Ana metne geçerken, **“Şimdi bir metin okuyacağız ama bu metne, şu sorulara cevap vererek bakmanızı istiyorum.”** der, soruları tahtaya numaralandırarak yazarım. Okuduktan sonra, tartışmaya başlarız. Tartışma belli bir noktaya gelir, belli bir toparlama yaparız, ondan sonra, Exupéry çocuklardan çok yanadır, provokatif bir metin olarak Platon’un Lysis diyalogundan bir bölümü diyalog şeklinde okuturum. Ben Sokrates olurum, çocuğun birini de çağırırım o da Lysis olur. Sanki drama gibi, onu okuruz, ondan sonra da sorular veririm. **“Metni açıklayan en uygun ifade hangisidir?”** Bunu da demokratik bir yoldan seçtiririm. Orada bir sürü doğru vardır ama tam kapsamına uygun, en uygununu seçmeye çalışırlar, hemen hemen en doğru cevabı da seçerler. Bu bilgiye onların ulaşmasını sağlayacak yöntemin adı **"Sokratik yöntem"**. Bu tartışma, sorgulama boş bir gevezelikten ibaret değil, işin felsefe yapan yanı bu!

İpek Gürkaynak:

Anlattıklarınız o kadar değerli ki... Son olarak, **"Çocuklar için Felsefe"**nin son yıllarda kazanmaya başladığı popülerlik hakkında ne düşünüyorsunuz, sebebi ne olabilir sizce?

Nuran Direk:

Gördüğüm kadarıyla, biraz soru sormayı, metin incelemeyi bilen herkes bu işi yapabileceğini zannediyor ama öyle değil. En başta da söylediğim gibi, öncelikle bilgi gerekli. Orada bir problemi işliyorsunuz; diyelim ki özgürlük problemini işliyorsunuz, özünü soracaklar; biliyorsunuz felsefe **"nedir"**li sorulardır. Felsefe tarihindeki o soruya verilen yanıtları bilmeden bu işi yapmak mümkün olamaz. Öğretmen çok bilecek. Akademisyen çok iyi felsefe biliyor ancak o da çocukların seviyesinin çok üstünde kalıyor. O halde hem felsefeyi iyi bilmek hem de eleştirel düşünme teknikleriyle ders yapabilmek gerekli.

İşini çok iyi yapanlar var, felsefeci bir öğretmen, çocukların diyaloguna avcı gibi yaklaşıyor; o diyalogda neyi yakalayabileceğini, neyi öne çıkarıp neyin argümantasyonunu yaptıracağını biliyor. Karşıt tezlerinin ne olduğunu düşündürüyor, örnek bulduruyor, bu hiç kolay bir iş değil.

Konunun popülerleşmesi, ticarileşmeye de neden oldu. Bu noktada velilere de iş düşüyor; **"Uygulamayı yapan felsefe mezunu mu? Bu konuda bilgisi, deneyimi var mı?"** sormalı, ona göre karar vermeli. Herkes bunu yapamaz, yapmamalı. Bu alan istismar edilmemeli.

İpek Gürkaynak:

Öğretmenlerin yapabileceği şeyler konusunda söylemek istediğiniz bir şey var mı? Daha iyi eğitimciler olmak konusunda veya daha iyi felsefe öğretmenleri olmak konusunda?

Nuran Direk:

Daha iyi felsefe öğretmenleri olmak konusunda mümkün olduğu kadar metin inceleyerek ders yapmaya çalışmalarını önerebilirim.

İpek Gürkaynak:

Hocam çok teşekkür ederim, sizinle tanışmak, sizinle felsefe hakkında konuşmak çok zevkliydi.

Nuran Direk:

Ben de okulunuzda felsefeye dair böyle çalışmalar yaptığınız, beni de konuk ettiğiniz için teşekkür ederim.

P4C

ÇOCUKLAR İÇİN FELSEFE

Güzel bir sabah Bay Gumpy, küçük teknesiyle gezintiye çıkmak için harika bir gün olduğuna karar verir, ancak birçok kişinin de onunla aynı fikirde olacağını hesaba katmamıştır. Önce birkaç çocuk ona katılmak ister, sonra bir tavşan, bir kedi, bir domuz, bir koyun... Kısa bir süre sonra Bay Gumpy'nin teknesindeki kalabalık tehlikeli bir hal almaya başlar; hayvanlar, onun koyduğu tüm kuralları çiğnemektedir. Açık denizde gemiden ayrılmak bir seçenek olmadığından uysal denizcinin gidebileceği başka bir yer yoktur.

- **Biri bizden bir şey rica ettiğinde “evet” demek zorunda mıyız? (3-7 yaş)**
- **Birinden kendi doğasını değiştirmesini bekleyebilir miyiz? (8-12 yaş)**
- **Eğer bir kural sürekli çiğneniyorsa bu, iyi bir kural mıdır? (Genç)**

Çocukların felsefi sorgulamadan ilköğretimin başlarında dahi yararlandığına işaret eden birçok bulgu, insanların 11 veya 12 yaşına kadar eleştirel düşünme

yeteneğinin olmadığı iddiasının aksini kanıtlar nitelikte. Birçok araştırmaya göre muhakeme becerilerini erken yaşlarda ilerletmek, çocukların başka akademik alanlarda da öğrenip gelişmesine katkı sağlıyor.

Yukarıdaki kesit John Burningham'ın yazdığı bir çocuk kitabından, ve amacı tatlı bir hikâyenin de yardımıyla çocukların “kural, kavga, risk, güvenlik, sorumluluk, suç” kavramlarının üzerinde düşündürmek. Bunun gibi daha birçok hikâye, interaktif etkinlik ve çalışmayı bir araya getirerek dünyanın birçok yerinde çocuklarla paylaşan P4C, 18 yaşın altındaki bireylere de felsefe ve felsefi düşünceyi sevdirerek öğretmeyi amaçlıyor.

P4C yani Philosophy for Children, dünya çapında 60'tan fazla ülkede uygulanan ve kırk yılı aşkın bir geçmişi olan bir öğrenme platformu. Kurulması ve ilerlemesindeki temel amaç, çocuklar, gençler ve öğretmenlerinin önemli buldukları konular hakkında mantık çerçevesinde diyaloglar kurmaları. Katılımcıların tümü, bir “araştırma topluluğu” oluşturarak birlikte çalışırlar ve her çocuğun hedefi, tartışmaları kazanmaktan ziyade daha net, daha doğru, daha tutarlı olma yolunda emek vererek bir sonuca ulaşmadan önce başka argümanları değerlendirebilmek.

Profesör Matthew Lipman “Çocuklar

için Felsefe” adını verdiği bu Projeyi, altmışlı yılların sonlarına doğru mantığın yetersiz görüldüğü bir sosyal çatışma döneminde, New York'taki Columbia Üniversitesi'nde felsefe öğretirken tasarladı. O dönemde düşünme becerilerini arttıran programlara duyulan ilgi artarken bireylerin karşıt değerlerin arasında düşünerek kendilerine birer yol çizebilmesi önem kazanmaya başladı. Günümüzde de olduğu gibi o zamanlar da eğitimcilerin en büyük endişesi öğrencilerin, ne düşüneceklerinin kendilerine söylenmesini bekleyen pasif dinleyiciler haline gelmesi ve okulların, ileri öğrenim ve yaşam için çocukları yeterince hazırlayamamasıydı. Eğer öğretmenler öğrencilerine düşünmeyi öğretmek istiyorlarsa neden tarih boyunca geliştirilmiş bir sorgulama-eleştirel düşünce disipliniyle başlamasınlar?

Lipman'a göre çocukların, merak etmeye ve sorgulamaya doğal bir eğilimleri vardı, ve bunu ortaya çıkararak geliştirmek için çalışmalara başladı. Felsefi konular içeren romanlar ve diyaloglar derlemek için Platon ve Diderot gibi filozofların yazılarındaki fikirlerin yanı sıra “Charlie Brown” gibi çizgi film karakterlerinden ilham aldı. İlk romanı “Harry Stottlemeier’s Discovery” kitabını 1969’da tamamladı, ve devamında gelen birçok çalışma ile Çocuklar için Felsefe müfredatını oluşturdu.

Yapılan araştırmalar sonucunda “Çocuklar için Felsefe” müfredatının gençlerin okuma, muhakeme ve iletişim kurma becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğu anlaşılırken P4C dünya çapında yaygınlaştı ve 1983’te ICPIQ (International Council of Philosophical Inquiry with Children) kurulmasında etkili oldu. Yıllar geçtikçe dünyanın farklı yerlerinde çeşitli eğitimci ve filozoflar, P4C yaklaşımını resimli kitaplar, öyküler, sanat ve çevre gibi temaları da barındıran farklı materyaller kullanarak uyarladı ve geliştirdi.

Uzun yıllar altyapısı oluşturulan P4C Türkiye 2018’de kurularak bu eğitim sürecini ülkemize tanıttı. Birçok atölye, etkinlik, video ile çocuklara sorgulayıcı düşünmeyi öğretme amacıyla çalışmalarını sürdürüyor.

Gitgide kalabalıklaşarak kontrolden çıkmaya müsait bir “bilgi yığını” ile karşı karşıya kaldığımız bu dönemde, günümüz toplumunda ne istediğini bilen ve ona ulaşmak için doğru yolu kendine açabilen bireyler yetiştirmek için “eleştirel, öğrenmeye dayalı bir düşünme sistemi” büyük önem taşıyor. Bunu gerçekleştirmeyi hedef belirleyen P4C de küresel çapta tanınmaya, gelişmeye ve yayılmaya devam ediyor.

MEZUN RÖPORTAJ

ZEYNEP KURT

Sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

Adım Zeynep Kurt. 2003 yılında Ankara'da doğdum, evin küçük çocuğuyum: bir ablam var. TED Ankara Koleji'nden 2021 yılında mezun oldum ve Boğaziçi Üniversitesi ekonomi bölümüne yerleştim. Halen burada eğitimime devam ediyorum. Lise yıllarım boyunca sosyal bilimlere, felsefeye ve politikaya ilgi duyuyordum. Bu ilgim hâlâ devam ediyor ve buna göre çeşitli görev alıyorum. Özellikle kadın hakları, göçmenlik ve yoksulluk, politik okuryazarlık gibi alanlarında araştırmalar yürütmeye çalışıyorum.

TED Ankara Koleji'nde okurken felsefe olimpiyatlarına katıldınız, felsefeye ilginiz nasıl başladı?

Felsefeye ilgim aslında daha çok küçükken, anne ve babamın okudukları ve konuştukları üzerine başladı. O zaman bunun isminin felsefe olduğunu bilmiyordum ve tarihsel bir bilgi sahibi değildim ama bir düşünceyi geliştirme ve yorumlama pratiğini öğrenmeye başladım. Okumaya hep ilgi duyuyordum bu yüzden lise yıllarımda da elime geçen farklı kitapları okumaya çalıştım. Şunu da eklemek isterim; felsefe, yalnız felsefe tarihi ya da kalın kitaplar olarak görüldüğünde birçok kişinin ilgisini çekmez ve bunda da haksız değildirlir ancak bunu bir sorgulama modeli olarak görmeye başlamak birçok şeyi değiştiriyor, aslında günlük

hayatımızın her yerinde bizi etkileyen şeylerin rastgelelikle ya da basit ilişkilerle değil, toplumsal, kültürel ve politik sebep sonuç ilişkileriyle bağlı olduğunu görmek bence ufuk açıcı bir deneyim. Bu bağların kişinin kafasında nereden doğru kurulacağını da yararlandığı diğer felsefi düşünceler şekillendiriyor tabii. Bu yüzden okuyuculara büyük metinler olmasa bile gündelik sorunlara yönelik güncel metinleri okumalarını tavsiye edebilirim. Bu benim felsefeye olan ilgimi çok arttırmıştı.

Pek çok gencin hayalini süsleyen bir okulda okuyorsunuz. Gelecek için planlarınız neler?

Boğaziçi'ne akademisyen olma hayaliyle başlamıştım. Bu isteğim hala sürüyor, araştırma yaptığım ve kültürel dünyanın içinde belki buna müdahale de edebileceğim bir dinamiğin içinde olmayı istiyorum. Bundan sonraki yıllarda da sivil toplum günlük yaşamımın bir parçası olacak gibi görünüyor, kısa vadede şu anda yürüttüğüm projelerimi devam ettirebilmeyi ve daha sosyal bilimlere odaklı bir yüksek lisans ile ekonomi lisansımı bitirmeyi istiyorum.

Lise hayatınızda akademik çalışmaların yanında pek çok etkinlikte yer aldınız. Boğaziçi Üniversitesi'nde de oldukça aktifsiniz. TED Ankara Koleji'nde aldığınız eğitim ve edindiğiniz kültür, bakış açınızı nasıl şekillendirdi?

Boğaziçi'ne geldiğimde, lise yıllarımda kazandığım sosyal ve entelektüel birikimin çok faydasını gördüm. On ikinci sınıfa kadar IB programında okumuştum ve bu yüzden araştırma yapmayı, akademik yazı yazmayı temel anlamda öğrenmiştim. Birçok arkadaşımın üniversitenin ilk yılında en çok zorlandığı şeyleri atlamış olmak bireysel olarak benim için çok kıymetliydi ve hayatımı epey kolaylaştırmıştı. Lise yıllarım biraz daha ilgilerimi keşfettiğim bir dönemken, artık üniversitede bu ilgilerim üzerine yoğunlaştığımı rahatlıkla söyleyebilirim. Belki lise yıllarında yaptığımız etkinlikler içerik olarak basit görünebilir ancak bu süreçler içinde bireysel kazanımlar elde ediyoruz. İnsanlarla birlikte çalışmak, sorun çözmek, kafamızda tasarladığımız bir şeyi hayata geçirmek gibi kazanımlar, ilerleyen yıllar içinde nitelikli işler ortaya koyma şansımızı artırıyor diye düşünüyorum.

TED Ankara Koleji öğrencilerine kendilerini geliştirmelerine yönelik tavsiyeleriniz neler olabilir?

Okulun birçok imkanı var ancak zaman zaman bu imkanlar atıl kalabiliyor. Benim tavsiyem, hocalarınızla ve arkadaşlarınızla sürekli iletişim halinde olmak ve bu imkanları zorlamak olurdu. İnisiyatif almaktan korkmamalarını ve birçok farklı alanda deneyim sahibi olmalarını tavsiye ederim. İlgi alanlarını keşfetmek için bunun faydalı olacağına inanıyorum. Bizim okulumuzun konumundan da kaynaklı çok kendi içine kapanık bir hali var, bunu kırmak ve yaşadığımız şehre çevreye daha ilgili olmak gerekiyor. Bütün sosyalleşme alanını okuldan ibaret görmemenin ancak okul içinde sunulan alanı da doğru kullanmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Bir de ikinci dil derslerine biraz asılmalarını tavsiye ederim, okulda gördüğüm Fransızca dersinin Boğaziçi'nde aldığım ileri Fransızca derslerinde çok faydasını gördüm. Dersleri, okulu zorunlu

olarak yapılan bir iş gibi görmemek lazım. Mademki lise yıllarında ilgi duyduğumuz, duymadığımız birçok şeyi dinlemeye mecburuz, buralardan kendimize dair bir şeyler çekmeye ve bu öğrendiklerimizi kendi yararımıza kullanmaya çalışmaya bakmalıyız.

Ted Ankara Kolejinde unutamadığınız bir anı? Tekrar geri dönseniz hangi günü yeniden yaşamak istersiniz? Neden

Okulumuzda Politika ve Diplomasi Kulübünde yer alıyordum. Yurtdışında ve yurtiçinde çeşitli konferanslara katılıyor, okulumuzda da TEDMUN adı altında kendi konferansımızı yapıyorduk. Başından sonuna gerek organizasyonel anlamda gerek içerikte öğrenciler olarak sorumluluk almıştık. Bu deneyim bana çok ciddi bir özgüven aşılmişti, şu anda çok yakın olduğum birçok arkadaşımın bu süreçte kaynaşmıştık. Unutamadığım bir anı deyince aklıma bu geldi. Bir kez okulda 85. Yıl için 19 Mayıs haftasında çok geniş ve eğlenceli bir şenlik yapılmıştı o zaman hem çok eğlendiğimizi hem de okula ciddi bir aidiyet hissettiğimizi hatırlıyorum. Hocalarım bana kızmasın ama bence bu tarz şeyler gelenekselleşmeli ve okulun bütün mezunları ve öğrencileri olarak ortak deneyimlerimizi keyifle anmalıyız, eminim bunun için sorumluluk almak isteyecek çok arkadaşımız da vardır.

Mezunlar derneğine üye misiniz? Eğer üyeyseniz, ne tür faaliyetlerde bulunuyorsunuz?

Mezunlar derneğine üyeyim ancak ne ben ne de ailem artık Ankara'da yaşamıyor bu yüzden çok sık gidip gelemiyorum maalesef ancak ilgiyle takip ediyorum.

ETKİNLİKLERİMİZ

Öğrencilerimiz,
2022-2023
Eğitim Öğretim
Yılında ulusal ve
uluslar arası
yarışmalardaki
başarıları ve
okulumuzda
düzenledikleri
etkinlikleriyle bizleri
gururlandırdılar.

1

Baltic Sea Philosophy Event

Derin POLAT

Our Main Concern

Baltic Sea Philosophy Event

2

Damla Janset KADİM

**The Best Method Chosen Until More
Improvement**

3

The Young Philosophers

Sude ALTINEL

**Is my destiny the factor that hinders my "struggle
for existence"? Or did I make this choice?**

Düşün Yaz Felsefi Deneme Yazma Yarışması

Hasan Basri BOZKURT

İnsan, Zihin ve Evren

4

Our Main Concern

1

Since the creation of humankind, a simple question has been asked about the *creation* which is “**Why and how am I here?**” The main reason of asking this question for many years is because that humans are creatures that are different from other creatures in a very important way: They have a conscious and a mind to question and understand life and that’s why just like Spinoza they are looking the main and only reason for the creation.

Furthermore, the mind of a human is a mirror of the nature and it has no constructive role in science. Additionally, the human mind isn’t capable enough to understand the nature of nature and the true causes of things. That’s why people have adopted different aspects in different time beings to explain *the creation*. The idea of “**Law Of Three Stages**” developed by August Comte in his work *The Course In Positive Philosophy* explains these stages.

In this ideology, August Comte states that society as a whole and each field of science develops through three mentally designed stages. First one of them is the Theological Stage. In this stage people believed that everything in nature is created by a divine and supernatural power which is “**God**” itself. So, the creation was explained with the power of God and it was believed that “**God created us all, including the universe.**”. As years passed by and people

began to live as societies that brought us to the second stage, the extension of the “**Theological Stage**”, which is The Metaphysical Stage. In this stage people tried to characterize God as an abstract being and they started believing in abstract mystical powers but they weren’t considered as God. So, the explanation made in this stage was very similar to the one that had been made in the Theological Stage.

Later on with the beginning of The New Age, the mystical powers and God wasn’t a force rational enough to help people understand and discover the unknown. So they started looking for other ways and with Kant’s words “**Man had the courage to escape his immaturity and use his mind.**”. With the help of this, technology and

science has started to develop and that brought us to the last stage which is "**The Positivity Stage**" also known as scientific stage. In this stage the explanations were made according to scientific experiments, observations and comparisons so it was more of an objective and much more reliable stage. Also, in this very time the ideology of positivism had evolved. Scientists such as Kepler, Galileo and Newton helped the production of knowledge according to science.

In this time being the question of "**Why and how am I here?**" was asked again. Because, it doesn't matter what people discover with the help of science, one of the main concerns of the humankind is to understand their origins. Dan Brown answered this question in his novel called *Origin* and this time the explanation was much more convincing and reliable because it was made according to the laws of physics so the answer that Spinoza is looking for was given eventually. In this book, the power of science and the information that we can achieve with advanced technology was given, so there was no more need for explanations made with unknown, mystical powers. The given answer was that the "**Main purpose of the universe is to radiate energy and the universe is built on irregularities, named as entropy.**" And this answer was explained with a simple example such as: *When the universe finds focused energy fields, it radiates it, just as a coffee cup sitting on the counter spreads heat to other molecules in the room, in*

accordance with the second law of thermodynamics. With the result that this explanation was made with scientific experiments that everybody can see and understand it provided solid evidences made it be universal and definite until another experiment is made that is going to disprove this exact idea.

In my point of view Spinoza was looking for "**positive causes**" for the creation because he believed that we are here for a reason and he wanted to find that reason in a way that is definite and dependable, to highlight the science that breaks the ambiguities and obscurities of religion. Along with this information I believe that people first believed in God and supernatural powers because there were a lot of things that one couldn't explain with their current knowledge so they relied on religious stuff. But, each religion was different and each one of them was personal to the society that believed in them. All in all, as in the end science, that had nothing to do with emotions and belief systems, came and ended all doubts, disagreements and brought everybody back together, with fully realizing and acknowledging *the creation.*

The Best Method Chosen Until More Improvement

From this quote of Simone Weil state the benefits of the social order same as the way it can be jeopardize. I think that this is an important quote that states the evolution of government and it can be used to state and understand the relationship between a person and a government. One must ask the question of "What is the perfect method used to keep order in a place?" to themselves. This question is and question that should be asked as the years go on for more improvement. And even though first answers are given quickly as the thought process depends different aspects of that method should be criticized as well which makes the on going questioning of social order and one's place in this order.

From this quote we can deduce that social order is a necessity for human life. To begin this investigation first the social contract of the people should be understood. *Homo sapiens* is a social species stating that the need and willingness to be a part of some bigger group than themselves is essential to their lives. However, the mankind living in 21st Century isn't same as our ancestors who lived million years ago. As the world changed with technology through time, the thought process and necessities of people changed as well.

The first view chosen towards social order is Thomas Hobbes'. In his book "Leviathan" Thomas Hobbes who lived in the 16th Century talks about social order and the government. He states that people are naturally in a state of chaos and selfishness. To be able to live a peaceful, organized and safe life mankind has signed a social contract giving the government the right to rule them. This ideology states that the government is necessary and the existence of the government is there to protect people from themselves. Thomas Hobbes says "Homo hamini lupus." which states that the people are programmed to survive in this world and the only way it could be

achieved is through restraining and suppressing others' rights. With Simone Weil's quote it can be stated that these two philosophers have opposing views. While one states that the social order is "evil" stating that it suppresses the main unit of the society, people, the other one states that the social order is there to be able to stop the oppression mankind do to each other. I think that Hobbes' ideology isn't reasonable because the government that people are thought to choose is a part of society as well. So, the selflessness of these higher ups could affect the people again.

As this idea is stated an opposing view of Hobbes should be identified as well and it is J.J. Rousseau. J.J. Rousseau is a philosopher which effected the French Revolution. So, for his work to be understood first the environment that he was living in should be stated. The

French Revolution was done because the people were being oppressed and their rights as citizens weren't present. In a time like this J.J. Rousseau wrote a book called "The Social Contract". In this book he said that the government again was necessary because the natural state of the mankind was no longer present. He says that he natural state of people isn't war and it contains peace, equality and freedom. However, whenever the concept of "private property" came around the order of human self and lives changed. Pre-history times can be an example to this ideology as well. People were same as one other; they were all hunters and they were living in the same conditions. As the times moved on the necessities of people changed as well. When the idea of owning a private property came to the people's minds everything changed. This ideology of Rousseau can be backed by another philosopher who states that one of the problems of the social order is private property, Karl Marx and Friedrich Engels. Marx and Engels are German philosophers who wrote "Communist Manifesto". This book, written as a manifesto, was published in a time where the working class who sells their own labor for money said as proletariat. These philosophers criticize the social order of capitalism which contains layers and the concept of government and privately owned means of production. While Marx and Engels are criticizing the present method of the government, they put out another method as well, communism. In communism ideology we see that the government or a higher class isn't present and the means of production is owned by the whole community with everybody contributes. I think that the ideology of communism written by Marx and Engels and Rousseau's thoughts against private property can be used to back up one another. This two sides, Rousseau and Marx, Engels, both think, in contrary to Hobbes, that the natural self of mankind is peaceful. Where one in Rousseau's case: everybody was equal, safe and free before private property and in Marx and Engels' case: people would contribute to the production and well-being of the country if the privately owned means of production isn't present because they are all affected by its gains and damages. From these two ideas we can state that these philosophers have a common ground on mankind's nature: people are naturally good. However, the place given to the government should be stated as

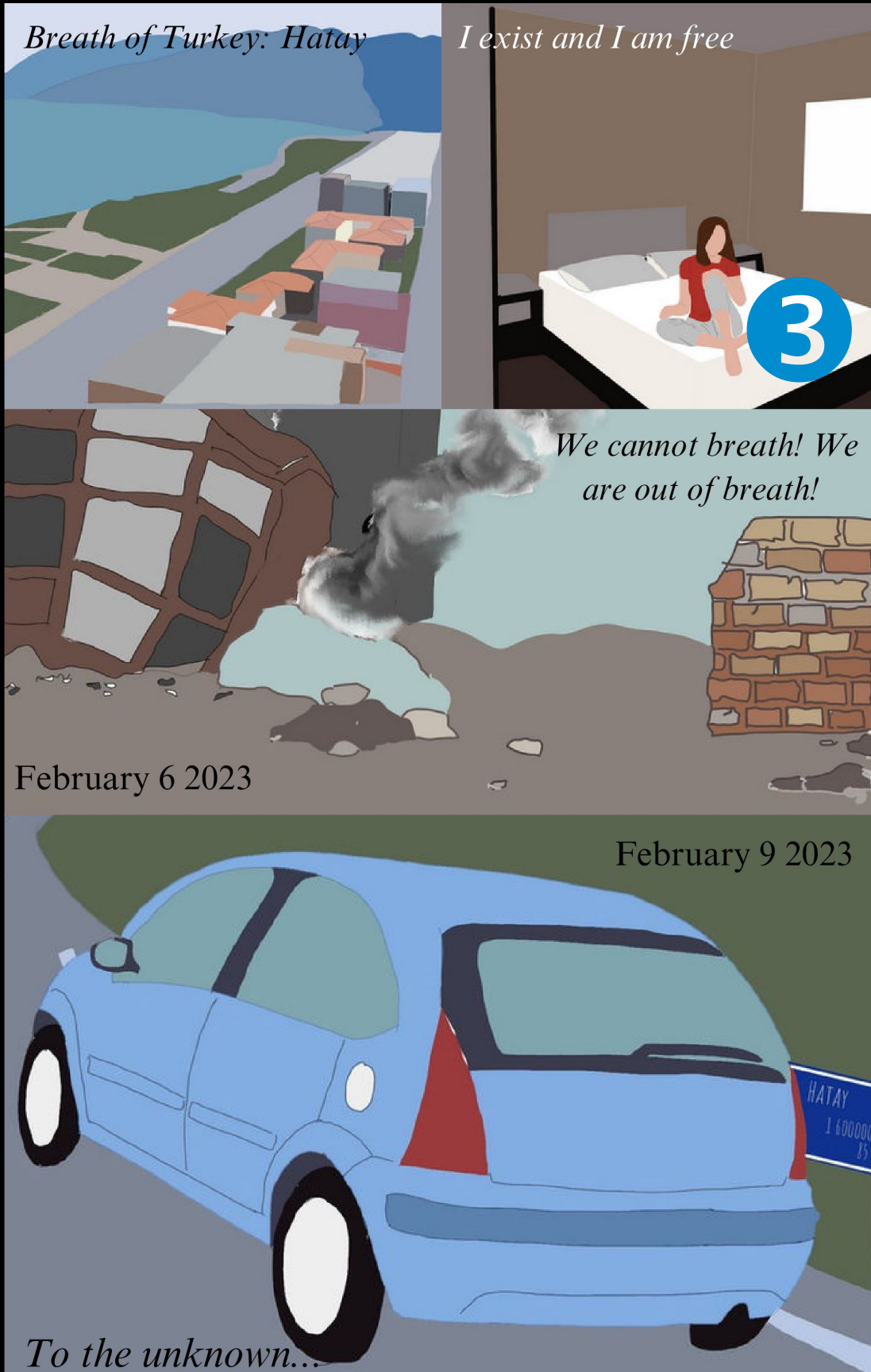
well: in Rousseau's case the social order done by the government is necessary but in Marx, Engels's case the social order is done by the community itself rather than a higher up or a government.

With Hobbes, Rousseau, Marx and Engel and Simon Well one question is being answered, the place of social order in a communities life. Is it really necessary to have a government to be able to organize the lives of people? Is social order is necessary?

I think that the best way to put out this answer is by using all of the opinions of these philosophers. This way should be sustainable and at the same time fair. I think that social order should be present but not because humans are selfish but because a organization center is a way to make these thoughts of Engels and Marx more strong. At the same time Hobbes thoughts are true on the bases of the thought of benefiting can make a person selfish and when that happens the whole concept of freedom and order crashes down. However same as in Marx and Engels' case this selfishness could be done by the chosen government. And I think that private property was the reason people were trying to benefit off of each other's rights as well. So, my opinion can be stated like this: I think that a government should be able to organize the community but this government and community must be interbedded. This interbed would make the government to make better decisions as same in communism they will be affected as well. I think like Simon Well on that the social order is necessary but its affect on the community and people is dangerous if not controlled fully.

Simon Well's thoughts on social order can be stated as necessary but vicious. He states that it is a necessity in humans lives to but its own power that could be used for personal gain is strong and very much present. I think that this question will be an on-going question where people will differ from time to time making different aspects of mankind important and as the changes will be present in our lives for the rest of the time the questions around social order and one's place in this order is going to be still asked. If no questions are being asked around this topic and one method is chosen to be the best than no place for improvement will present making the chosen best method already the worst one.

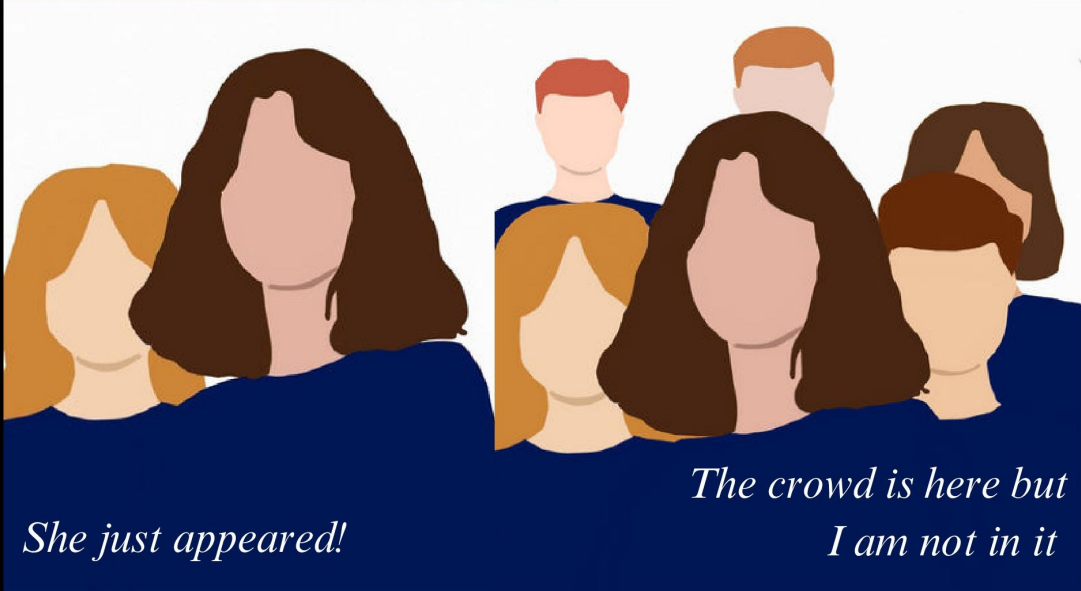
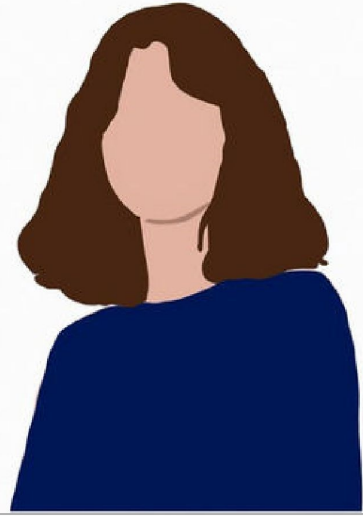
Is my destiny the factor that hinders my "struggle for existence"? Or did I make this choice?

What awaits me?

I am scared

She just appeared!

*The crowd is here but
I am not in it*

Everything is so meaningless

*Even though I want
to exist, I can't.*

I miss myself!

Freedom! So far away...

İnsan, Zihin ve Evren

İnsan; kendi düşünceleri ve düşünceleri ile ilişkisini, kendi zihni içinde insanı, doğayı ve ahlaki bilmeye ve anlamaya çalışmıştır. İnsanın kendisi ve tüm evrenin bir birlik olduğu bu düzende böylesi bir açıklama çabası, evrenin ufak ve önemsiz bir parçasını bütün evrenin düzeni ve sistemine uydurmasına benzer.

Günümüzde, insana dair söylemlerle bakışı şekillenen bizler, bu görüş içinde faydacı bir tavırla tüm evrenin zenginliklerinin sadece küçük bir kısmından faydalanabiliyoruz. İnsan zihni ve insan zihninden bağımsız olan dünya hakkında düşünmeyi, yani nesnel olarak hakikat arayışı, günümüzde terk edilmiştir ve bu bizi evrenle olan birliğimizi kabul eden bir toplum olmaktan uzaklaştırıp, insan zihninin içindeki öznel görüşleri hakikat gören bir topluluğa dönüştürür. Böyle bir durumda felsefe de hakikatten uzaklaşır çünkü, felsefede insan zihninden bağımsız dünya hakkında arayışların durmasıyla sadece bağımlı dünya incelenir ve bu da filozofun evrenin bütüncül yapısına aykırı, gerçekten uzak ve çelişik yanıtlarla boğuşmasına sebep olur.

Bilimin ilerlemesi, filozofların daha çok insan üzerine düşünmesine sebep olmuştur. Felsefi metotlarla doğa hakkında bilgi üretemeyeceklerini gören filozoflar, insanın özüne inmeye yönelmişlerdir. Peki, insan, ahlak ve doğa gibi kavramlar ayrılmaz bir bütün oluşturuyorsa, sadece insanı incelemek

hem insan hem de doğa hakkında yanlış fikirler edinmemize sebep olmaz mı? Filozof, insanı incelerken evrene sadece onun açısından bakar, sonrasında da kalkıp bütün dünyanın kurallarını bu perspektiften yazmaya çalışır. Bu yaklaşım aşağıda belirtileceği üzere insanın yaşamında yapabilecekleri ve genel olarak evren görüşleri hakkında pek çok yanılgılara kapılmalarına neden olur.

Uygarlığın "**fayda maksimizasyonu makinesi**"ne dönmüş olması onun gerçekten sapsmış ve yozlaşmış olduğunu belirtir. Çünkü insanların fayda arayışında hareket etmeleri sonucu insan ve doğa, insanın zihni ve zihinden bağımsız dünya bütünlüğündeki büyük zenginliklerden faydalanmaktansa sadece kendi gördükleri çok küçük bir kısmıyla faydalanması, insanın kendi gördüğü güzelliklere "tapması" ancak evrenin kalanıyla kavgacı olması ve kalanların gerçekliğini reddetmesiyle açıklanabilir ancak bu ahlakın, doğanın ve insanın tek bir bütünlük olduğu fikrine terstir.

Bunu şöyle bir benzetmeyle açıklayabiliriz; bir insanın penceresinden dışarıyı seyrettiğini düşünün, dışarıdaki dünyada evrenin içindekinden farklı olan birçok şey görecektir. Ayrıca dışarıya çıkmasını engelleyen bir duvarın olması bu insanı içeri ve dışarı dünya olarak iki farklı dünya varmış yanılgısına sürükler. Halbuki geçmişe gitse, eve dışarıdan geldiğini ve bu bağlantıyı sağlayan bir kapı

olduğunu, yani bunların iki farklı evren değil tek bir evren olduğunu fark edebilir.

Bu durumda insan, evinin ve dışarının bir bütün olduğu gerçeğini unutup pencereden dışarıyı izler ancak dışarı çıkmaz. Burada ev, insan ve evin dışı, ahlak insan ve doğa gibi farklı alanlara benzetilebilir. İnsan bunların bir bütün ve bu bütünün bir parçasının da kendisi olduğunu ancak kendisinin sadece bir parça olduğu, yani parçaların odak noktası olmadığını, anlayamazsa sadece insan zihninin içindeki bilgilerle bir evren, yani insan odaklı bir evren algısına kapılır.

Bu görüşün içinde kafası karışık bir şekilde yaşayacak olan insan, evrenin tamamını göremediği gibi onların güzelliklerini göremez ve ufak, önemsiz şeyler peşinde koşar. Bu benzetmede insanın hayatındaki hedefler ve arayışlar sadece evin içinde yapabilecekleridir çünkü iki kavramı farklı şeylermiş gibi görür ve dışarıdaki dünyayı gözlemleyebilse bile deneyimleyemeyeceğini sanar. Böylelikle koyabileceği hedefleri kısıtlar, yani bir bakımdan insan kendini varoluşunu gerçekleştirme çabasına kendisi ket vurmuş oluyor. Çünkü insanın, ahlak ve doğa bütünlüğünde doğru olanı yaparak gerçek zenginliklerin peşinden koşması yerine, sadece kendini merkez alarak saptadığı hedeflerin peşinden koşarak geçirmesi onu sadece yanlış hedeflere yönlendirir.

Bunun sebebi şudur; insan kendini merkez olarak hakikati ararsa yanılır çünkü eğer ahlak, insan, doğa gibi kavramlar bir bütün

ise bunlardan sadece birisinin incelenmesi çelişikliklere yol açar.

Örnekte insanın kapıdan gittiğini hatırlaması ise varoluşunun köklerine inmesiyle açıklanabilir. İnsan; doğa, ahlak ve insan kavramlarının kökenlerini nesnel olarak açıklarsa bunların bir bütün olduğunu, dolayısıyla ayırmanın anlamsız olduğunu anlatır. Bunu yaparken insan nesnel davranmalıdır ve kendi zihni içinden baktığında onaylayacağı öznel fikirlere kendini kaptırmamalıdır. Aynen Spinoza'nın belirttiği gibi felsefedeki hakikat arayışı ve kanıtları matematiksel kanıtlar gibi olmalıdır.

Ancak penceremizden dünyaya bakmaya devam edip dışarıya çıkmanın yollarını aramayı reddedersek günün sonunda ufak penceremizden baktığımız dünyadaki gördüğümüz şeyleri ulaşılmaz, ulaşılabilir gerçeğin evimizin içindekiler sanıp onlar için verdiğimiz uğraşlarla geçen bir ömür sonunda aynaya bakınca öyle bir halde buluruz ki kendimizi, artık kozmosla olan bütünlüğümüze karşı çıkan, evrenin güzelliklerini görmeyip onları tahrip eden bir insandır aynadaki. Bunların peşinde koşarken insan ömrünü boşuna harcadığını fark eder, meğer peşinde koştuğu evrensel doğrular değil, insan odaklı kurmaca bir dünyanın hedefleriymiş uğruna harcadığı ömür.

İNSAN HAKLARI HERGÜN HEPİMİZ İÇİN GEÇERLİDİR.
Gün Bugündür!

10 ARALIK
DÜNYA İNSAN HAKLARI GÜNÜ
KUTLU OLSUN

Her yıl 10 Aralık'ta olduğu gibi bu yıl da TED Ankara Koleji paydaşları olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabulünün 74. yılını kutlamaktayız. Amacımız **Mustafa Kemal Atatürk**'ün ışığında İnsan hakları bilincini geliştirerek insan haklarının evrensel düzeyde uygulanması için gerekli sorumluluk duygusunu aşmaktır. Bu doğrultuda İnsan Haklarının önemini yeniden hatırlatmak için okulumuz öğrencileri ile bir röportaj gerçekleştirdik.

Herkesin özgür ve eşit muamele gördüğü bir dünya dileriz.

<https://www.tedankara.k12.tr/files/video/ihg.mp4>

Vicdan Üzerine

gereği “öznel” olması, bu sorunun da kesin bir yanıtta uzak olmasını beraberinde getirmiştir.

Bununla birlikte reddetmesi zor bir gerçek vardır ki o da vicdan hakkında sadece felsefenin değil psikolojinin, sosyolojinin ve hatta biyoloji ve tıbbın bile söz hakkı ve değeri olduğudur. Hatta bu bilimler olmadan vicdan kompleksi ve dolayısıyla ahlak felsefesinin çoğunluğu düşünülmez ve kanıtlanamaz bir hal alır. Bu bilim dalları zaten felsefeyle haylice paraleldir. Örneğin psikolojinin tıp bakımından incelenmesi bir yana dursun bilim olarak kabul edilişi bile 18-19. yüzyıllardan önce olamamıştır ve psikoloji alanındaki vicdan yorumları, bu tartışmalar silsilesi için yepyeni bir boyuta kapı açmıştır. İd, ego, süperego gibi kavramlar olmadan-ki bu kavramların ortaya çıkışı 20. yüzyıldan erken değildir- şu an birçok bakış açısının argümanları ve destekleri sendeler ya da son bulur.

Kısacası psikoloji, tıp gibi yardımcı bilimler, ahlak felsefesinin vicdanla ilgili tartışmalarını başka bir noktaya taşımıştır. Bu yazının amacı, felsefe ve bazı bilimsel argümanların ışığında

Felsefe onlarca, yüzlerce, binlerce kavramın birleşip sorgulandığı bir bütündür. Bu bütün içinde kavramlar say say bitmese de bazıları gerek çok tartışmalı olduklarından gerekse birçok düşünürün dikkatini çektiğinden daha öne çıkar. Örneğin özgür irade, insanın veya evrenin varolma sebebi, bilgi ve kaynağı gibi sorunsallar; bütünün büyük bir parçasını oluşturan ve öne çıkıp dikkat çektikçe büyümeye devam eden bazı izleklerdir.

Bu kavramlardan biri de vicdandır: “Vicdan var mıdır? Varsa doğuştan mıdır? Vicdan mekanizması nasıl çalışır?” gibi sorular birçok düşünürün ilgisini çektiği gibi birçok tartışmaya da neden olmuştur. Pek çok filozof bu sorulara yönelik kendi yanıtlarını türetmiş, bazen başkasının argümanını çürütmüş bazen de kendi argümanının değerini kaybettiğini görmüştür. Düşünürler birbirlerinin fikirlerine değer vermiş ya da vermemiş savlarla ve mantıklı cevaplarla bu sorunsalın içinden çıkmaya çalışmışlardır. Ancak felsefenin yapı

çok basit bir şekilde, vicdan konusuna kuşbakışı bakmaktır.

En temel soru olarak "Vicdan var mıdır yok mudur?" karşımıza çıkar. Pek doğaldır ki bu soru diğer sorularla iç içedir ve hatta bazı noktalardan onlara bağlıdır bile. Örnek vermek gerekirse vicdanın varlığı ve yokluğu hakkında konuşmak için vicdanın tanımını yapmak gerekir çünkü "Vicdan nedir?" sorusu olmadan bu soruya verilen her türlü yanıt yanlışlanabilir veya rastgele kanıtlanabilir o yüzden bu soru hakkında tartışmak ya da düşünmek için öncelikle bir referans tanıma ihtiyacımız var.

Türk Dil Kurumu'na göre vicdan, kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güç(1), olarak tanımlanır. Bu tanımı kısaca toparlamak istersek "İnsanı davranışları hakkında düşünmesini ve etik hali hakkında özgür biçimde eleştiri yapmasını sağlayan güç" diyebiliriz ve bu da yeni bir soruyu beraberinde getirir; "Biz özgür ve hiçbir baskı altında kalmadan davranışlarımız ve ahlaki durumumuz hakkında yargıya varabilir miyiz?"

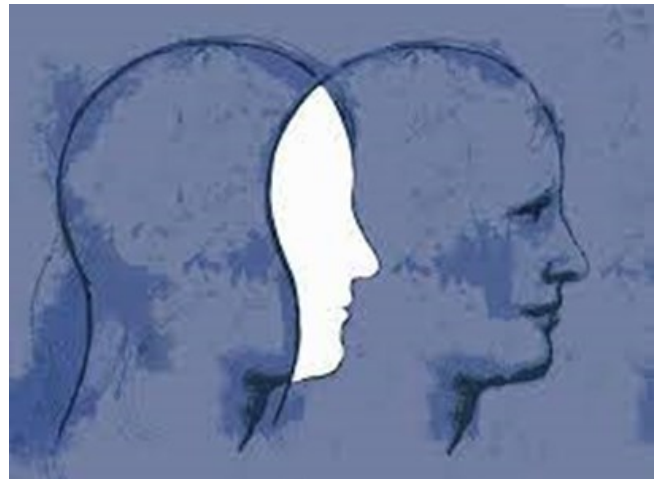
Peki vicdanın olmaması mümkün müdür? Bir insan -vicdanın insani bir özellik olduğu düşünülerek- vicdansız olabilir mi ya da var olan vicdanını tamamen yitirebilir mi?

Vicdansız insan fikri çok absürt gelebilir bu yüzden bir örnek üzerinden ilerleyelim: İnternette dolaşırken bir yardım kampanyasının afişini gördüğünüz düşünelim. Orta-Batı Afrika'daki açlık ve su kıtlığı konusunda bağış yapabileceğiniz bir site linki... Bu siteye gidip bir miktar bağış yapmak vicdanlı bir hareket midir? "Tabii ki öyle, nihayetinde belki bir çocuğun hayatını kurtardın ve belki de bir ailenin kaderini değiştirdin sonuçları ne olursa olsun bu iyi eylemi saf özgecilik istemiyle özgürce yaptın" düşüncesi vicdanı kabul etme argümanıdır. İnsan özgürdür ve eylemlerindeki iyilik ve

kötülüğü irade mekanizmasıyla yönetebilir. Vicdanla sorgulananlar iradeyle eyleme geçer ve iradenin sonuçlarının ne olacağını bilinemez ancak kötü bir istek olmadan iyi niyetle yapılan veya yapılmak istenen her şey vicdanın varlığının göstergesidir.

"Hayır değil, bu bağış yapmadaki amacın kendini rahatlatmaktı. Acıma duygusunun sana verdiği kötü his ve aklını meşgul etmesini önlemek amacıyla bu eylemi gerçekleştirdin, vicdan sadece bir maskeydi" savı ise vicdanın var olmadığını destekler. Kişi bağış yaparak muhtaç insanlara etkilerini değil kendi hayatına etkilerini dikkate alır ve umursar. Bu bilinçaltında böyledir, vücut ve bilinç kendi fonksiyonlarının yararını düşünerek hareket eder ancak bilinç bunu böyle pragmatist bir amaç için değil özgecilik mantığıyla yaptığını sanar.

Bilinçaltının neden böyle bir rol oynadığını düşündünüz mü? Madem vicdan yoktur veya özgür değildir, o zaman niye tam tersine inanır insanlar ve öyle davranır? Aslında buradaki sebep de ikinci savla aynı temele dayanmaktadır: Vücut yine kendi iyiliğini düşünür, eğer niyetini olduğu gibi kabullenip kötü vicdan ya da yok-vicdan örneği sergilenirse kişi kendisi hakkına kötü düşüncelere sebep olabilir ve mutluluğu -dolayısıyla hayati fonksiyonları- tehlikeye girer. Bu yüzden vicdan olmasa da iyi niyetle bakılıp pozitif kalınmalıdır.

Bu örneklerle ilgili yorumlara göre, vicdan iyi eylemde bulunuluyorsa vardır ve özgeci davranışlar "vicdanlı davranışlar" olarak kabul edilir. Eğer ki vicdanın kötü de olabileceği düşünülürse durumlar ve argümanlar çok daha farklılaşabilir ancak genel kanı ve bakış açıları bu yönde olduğundan kısa bir izlenim için örnekler kabul edilebilir.

Vicdan nedir?

Bu soruyu daha önce sorulan tanım sorusuyla karıştırmamak gerekir. Vicdanın ne olduğunu öğrendik ve bu gücün varlığını da kabul ettik. Ancak bunlar henüz tam bir cevap olmaktan çok uzak; doğrusu her cevabın bir soru doğurduğu felsefede çok normaldir.

Sorumuz, soru vicdanın nasıl çalıştığı, neyden kaynaklandığı, veya nasıl oluştuğudur. Bu sorudan yola çıkarak oluşturulan onlarca bakış açısından en çok kabul edileni ve hakkında yazılanı metafiziksel bir vicdan görüşüdür. Bu görüş, ruhun bedenden ayrı olduğunu ve bu ruhun ya da bilincin vicdani kararlarla yükümlü olduğunu savunur. Kişi bir eylem gerçekleştirdiğinde "iç ses"i ona bunun yanlış veya doğru olduğunu söyler. Bu iç ses ruhun kararı, ruhu yarattığı varsayılan Tanrı'nın eseridir. Tanrı'nın iyi ve kötü kurallarına göre hareket eden bu metafiziksel vicdan anlayışı, kişiyi Tanrı yolunda iyi bir insan yapabilme yeteceğine sahiptir. Ancak Tanrı vicdanı yaratmış, iradeyi ise özgür bırakmıştır. Kısaca vicdan ve ruh sizi uyarır ancak iradeniz sizindir ve bu çağrıyı kabul edip etmemek kişinin özgür seçimidir. Bu bakış açısı çok yaygındır, yaklaşık beş milyar üyeye sahip dinlerin çoğu bu mantığı işaret eder.

Bu metafiziksel ve spiritüalist bakış açısından sonra bir de materyalist bir görüşe değinmek yerinde olacaktır. Buna göre vicdan, bireyin topluma uyumunu sağlamak için geliştirilmiştir. İlk insanlar için klandan

atılmanın ölüm anlamına gelmesi, toplumla uyumlu yaşama zorunluluğunu getirmiştir. bu canlıda topluma uyabilmek için vicdanı geliştirmiştir. Vicdanı kimyasal bir duygu çalışması olarak düşünmek mümkündür. bebeklik dönemindeki insan, dürtülerinin yüksekliği ile zorladığı dönemde vicdan veya ahlak tanımına sahip değildir. Toplumu tanıdıkça ve kurallara karşı bilinç ve akıl geliştikçe süperego gelişir ve vicdanın temeli böylelikle atılmış olur.

Bu iki görüşün dışında da görüşler mevcut olsa da bir de güçlü bir antitezden söz etmek gerekir. Bu görüş, vicdanın herkeste bulunan ve temel kabul edilecek bir özellik olmadığı; toplumsal kurallara uymakta zorluk çeken sosyopat veya psikopat özelliğe sahip bireylerin buna örnek olduğu savını ortaya koyar. Seri katillerin vicdanı olduğu söylenebilir mi? Yapılan araştırma ve gözlemler psikopati özelliklere sahip insanların beyinlerinde amygdala bölgesinde sorunlar olduğunu gösterir.(2) Bu bölge kaygı ve endişe gibi duyguları yöneten, korkuların da en büyük kaynağı olan yerdir ve bu insanlarda çalışmayabilir.

Görüldüğü gibi vicdan konusu birçok yönden ele alınabilir. Varlığı ve yokluğu, çalışması ve doğuştan olup olmadığı, sonradan gelişiyorsa buna nelerin engel olduğu gibi pek çok soru karşımıza çıkar. Bu sorulara verilen yanıtların kesinliğinden söz edemesek de somut çalışmalar da yok değildir. Muhtemel olarak hiçbir zaman tam cevaplanamayacak vicdan sorunsalı, etik, özgür irade tartışmaları uzayıp gider. Burada yazılanlar ise tanenin tanesi derece genel bir açıklama, bir bakıma bir özettir.

The Irony of the Self

Humans first questioned what they could see; then what they couldn't see. Since Plato's "Allegory of the Cave," philosophers have devoted their works to pursuing objective conclusions by means of subjective perception. This rationalistic approach prompted philosophers to question the source of these questions, the ego, or *the self*, and what allows them to question, *conscientia*, or *consciousness*.

Modern uses of the term consciousness can be traced back to 17th-century-Cartesianism. Descartes, when he defines *thought* as "everything that is within us in such a way that we are immediately aware of it" in his *Principles of Philosophy*, alludes to *awareness* (*conscii*), consciousness which serves a primarily epistemic purpose. Similarly, in his *Essay Concerning Human Understanding*, Locke posits it is "hard to conceive that anything should think, and not be conscious of it," and that "the soul is always thinking," or "the soul in a waking man is never without thought; because it is the condition of being awake." Although he acknowledges that cognitive processes entail awareness, he disagrees with the Cartesian claim, as he considers neither cogitation nor consciousness to be the essence of the soul.

Essentially, consciousness is one's inherent awareness of the self, and how this awareness enables one to reason, conceive, and learn. The term emerged from folk psychology, initially alluding to the ability of organisms to perceive and thereby react to stimuli, as a result of their being awake. Three more senses of this term have been introduced in the past thirty years: *access consciousness*, *phenomenal consciousness*, and *self-consciousness*. Access consciousness refers to the employment of one's conceptions in control of action; phenomenal consciousness refers to sentience; self-consciousness refers to one's ability to recognize the source of these questions and thoughts as the self

(Block 1995.) This distinction facilitates comparison between animals from different taxonomies, and between their levels of consciousness—that is if they have any. This comparison has its genesis in Aristotle’s assertion that animals are driven by instinct and appetite due to their “sensitive souls,” and humans by their desire to satisfy abstract urges, due to their “rational souls.”

Monkeys are to humans, as learning is to consciousness. In simple terms, as animals learned to seek pleasure and avoid pain, they developed a sense of *good*, and *bad*. The complex feelings we feel today, such as joy, guilt, and pride, are a by-product of this distinction (Ginsburg & Jablonka 2022.)

At this point in time, it is unclear what dynamic and structural features of the nervous system give rise to phenomenological aspects of consciousness. Nevertheless, science can identify when consciousness is active, and when it is not. When the subject is in a coma or under general anesthesia, the brain is unable to keep track of time, or dream, as it does in the rapid eye movement (hereinafter referred to as REM) stage of sleep. At high doses, the brain is temporarily deactivated; therefore *unconscious* (Bonhemme et al. 2019.) In the REM stage of sleep, during which the thalamus sends signals of visual, auditory, and olfactory input to the cortex, the brain is almost as conscious as it is when awake. The brain is able to concoct narratives by utilizing aforementioned sensations to interact with elements in dreams. It is possible to attain a completely conscious state during sleep, a phenomenon known as lucid dreaming, for which to be established, the subject must be aware that they are in a dream. One additional

factor that can substantially alter one’s level of consciousness is psychedelic drugs such as *mescaline*, *LSD*, and *psilocybin*. Etymologically, “psychedelic” is any substance that “activates the mind,” as it is derived from *psyche-* (ψυχή) meaning “mind”, and *-delic* (δηλείν) meaning “manifesting” (Osmond 1957.) Psychedelic drugs expand the range of contents processed by consciousness, by altering various neurotransmitter levels, including *serotonin*, *dopamine*, *glutamate*, and *GABA* (Carter et al. 2018.) In a vegetative state, during an epileptic seizure, or a sleepwalking episode, the subject is not conscious at all (Seth et al. 2004.)

One school of thought, *neurophilosophy*, tackles ancient questions pertaining to *the self* and its nature, more specifically, *the easy problem*—explaining how physical and chemical activities of the brain give rise to cognitive functions, and *the hard problem*—identifying what certain processes in the brain create the first-person experience, or self-consciousness (Chalmers 1995.)

From the perspective of prisoners chained to a cave, interpretations of shadows, or personal accounts of the ideal world, could be applied to elucidate psychological terms otherwise ambiguous. By means of phenomenological reduction, one could set aside the experience of being alive, to grasp the experience of being oneself. That is to say, if one brackets their sensations, perceptions, and body, what they're left with is, as Kant defines in his *The Critique of Pure Reason*, "the intuition of itself," or self-consciousness (hereinafter referred to as consciousness.) While one can be conscious of the self, it is not possible to be conscious of being someone other than the self, for it would mean that the new subject is the new self; and it is not possible to be conscious of not being at all, for consciousness is a by-product of cognition and being, as discussed above. Furthermore, one cannot prove for certain that others experience consciousness, or that they don't experience it. Likewise, one cannot prove that they are only oneself, or more. Following the cogito argument, the only definitive truth is that there is at least one self, for that self *thinks*. My question is, who is the self when it is unconscious?

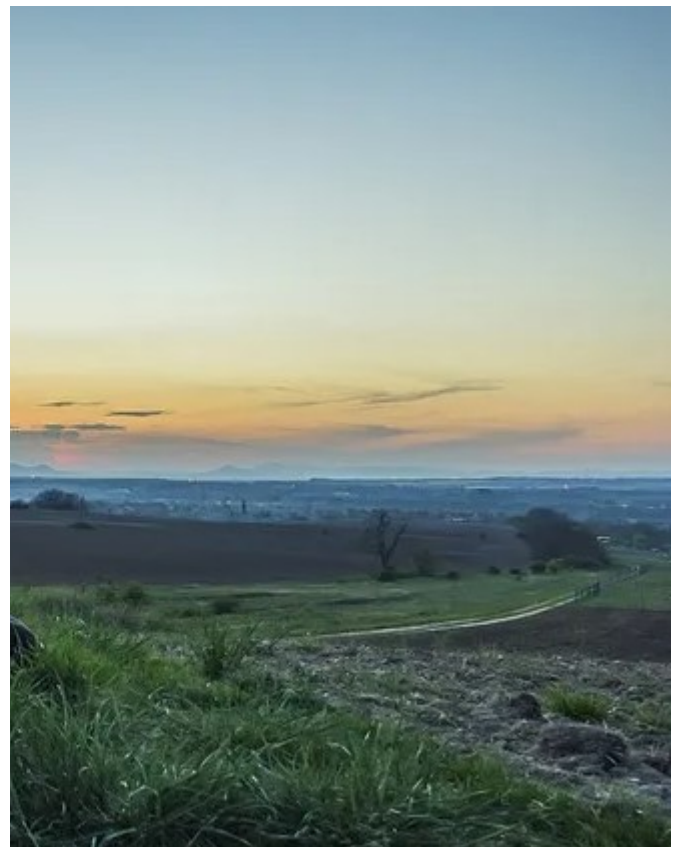
To answer this question, one must first draw the distinction between *me* and *I*. *I* is a position of being the self, whereas *me* refers to the self from the eyes of another. *Me* is in accusative form, meaning it is affected by an action done by someone else, as it is not *myself*. Namely, *I* is how one regards the self, and *me* is how they are regarded.

When Nietzsche, in his *Thus Spoke Zarathustra*, said "I and me are always too deep in conversation," perhaps it was not entirely metaphorical. If one brackets both the *me* and the *I*, what they are left with is, not nothingness, but

something they cannot experience—an *it*. Just as quarks have their anti-quarks, a self with whom one sleeps, but never sees. If *it* is who I am when I'm unconscious, or who I am not, what Freud considers to be the unconscious mind could be thoughts of *it*; nevertheless, as it is not within the reach of experience of oneself, one cannot know what exactly these thoughts are, or how they manifest in daily life.

Consciousness is perhaps one of the most elusive phenomena known to man. It is unclear whether science will, at any point, be able to identify what certain aspects of the brain give rise to this experience of the self, but one thing is certain—if this mystery will ever be solved, it will be consciousness that solves it.

Stay conscious.

ABS

OLANA KARŞI

Sisifos, Korint'in kurucusudur ve bütün insanların en kurnazı olmasıyla bilinir. Yeraltı Dünyasına gönderildiğinde Tanrıları kandırıp oradan çıkmayı başarır. Dünyaya döner ve dünyanın zevklerinden bir kez daha yararlanır. Daha sonra Yeraltı Dünyasına geri döner ve bir kayayı bir tepeye yuvarlamak ve sonunda aşağı yuvarlanmasını izlemekle ve bu işlemi sonsuza

Günlük hayattan memnunken bir anda bir perdenin açılması ve tamamıyla absürt bir dünyaya yüz yüze gelme hissiyatına çoğu insan aşınadır. Bazı filozoflar bu hissiyata bir isim vermeye ve onunla baş etmeye çalışmış. Bunlardan biri olan Albert Camus'ya göre evrende bir cevap veya bir sonuç yoktur. Camus, bu durumun bilincinde olmamızı bir uyanışa benzetir. Peki, saçma olana nasıl tepki vermeliyiz?

Camus'ya göre saçmalıkla baş etmenin üç muhtemel yolu vardır. Bu üç seçenektten ilki, intihar - hayattan vazgeçmedir. Eğer hayatın bir anlamı yoksa yaşamaya devam etmenin de bir anlamı yok diye düşünebiliriz. Ancak Camus bu seçeneği yetersiz bulur. Ona göre ölümün de hayattan daha fazla anlamı yoktur. Bu sadece bir kaçış yöntemidir ve probleme herhangi bir çözüm yerine geçmez.

İkinci seçenek 'inkar'dır. İnkâr, hayatın anlamsızlığı

gerçek değilmiş ve yaşamımızın bir manası varmış gibi davranmaktır. Bunu, bize inanmamız ve ona göre davranmamız gerektiğini hissettiren herhangi bir ideolojiyle ya da dinle sağlayabiliriz. Ancak Camus bu yöntemden de memnun değildir ve bunu bir 'felsefi intihar' olarak adlandırır. Ona göre inkar, bir nevi kendini kandırmadır.

Camus, bu iki seçeneği de yetersiz ve samimiyetsiz bulmasından dolayı üçüncü bir seçenek sunar: 'Absürt'ü kabullenmek ve içselleştirmek. Bu, 'Absürdizm' olarak adlandırılır. Absürdizm, anlamsızlığa karşı bir isyan niteliğindedir. 'Absürt'ten intihar ya da felsefi intihar yoluyla kaçılmaz; saçma olanla kafa kafaya, dürüstçe ve çıkış yolu aramadan yüzleşerek heyecanı korunur. Bu kabulleniş bizi tesellisiz bir hayata -kendi ölümlülüğüne ve sınırlarına karşı keskin bir bilinç ve isyanla duran bir hayata teşvik eder.

Albert Camus'ye göre hayata değerini veren bu isyandır. Hayatın amacı, saçmalığı anlayarak ve özgürce yaşamaktır. Her şeye değerini vermemizi sağlayacak kapsamlı bir ölçü veya bir mükemmel ideal olmaması Absürt'le yaşamının bir sonucudur. Umabileceğimizin en iyisi, ölçütlerle değerlendiremediğimiz ve sırf yapmak için yaptığımız şeylerden bir değer çıkarabilmektir. Amaç, deneyimleyebileceğimiz kadar çok deneyimlemektir – eğer bu mümkünse.

Camus, bir kaçış olarak gördüğü varoluşçuluğu da inkar eder. Varoluşçular için “Kendilerini ezen şeyi tanrılaştırıyorlar ve onları yoksullaştıran şeyde umut etmek için sebep buluyorlar. Bu sahte umut, hepsinde dinseldir.” ifadesini kullanmıştır.

Absürdizm, anlam yaratma ya da bir anlama kanma cazibesinden uzak durmaktır. Absürdistler, anlam için duyduğumuz açlığın sahte ve akılsız tatminlerini kabul etmez. Bunun aksine, bu saçmalığın ve anlamsızlığın heyecan ve gerilimini korumamız gerektiğini savunurlar. “Özgür olmayan bir dünyayla başa çıkmanın tek yolu, o kadar tamamen özgür olmaktır ki varlığın tek başına bir başkaldırı eylemi olacaktır.”

Camus'nun Absürdizm'i en güzel şekilde bir Yunan mitolojisi karakteri olan Sisifos'la örneklendirilebilir. “Sahne setlerinin çöktüğü oluyor. Uyanış, tramvay, dört saat ofiste veya fabrikada, yemek, tramvay, dört saat çalışma, yemek, uyku ve Pazartesi, Salı, Çarşamba,

Perşembe, Cuma ve Cumartesi aynı ritme göre - bu yol çoğu zaman çoğu kişinin izlediği yoldur. Ama bir gün 'neden' ortaya çıkar ve her şey hayranlıkla karışık o bitkinlik içinde başlar.” (Sisifos Söyleni)

Sisifos'un hayata olan sevgisi, hayatı reddeden Nihilizm gibi ideolojilerle zıtlaşır ve bu Camus'nun Absürdizminin ikonu olmasının sebeplerinden biridir. Bir başka sebep de Sisifos'un bir kayayı geri yuvarlanacağını bile bile sırf düşüşünü izlemek için tekrar tekrar yukarı itmek zorunda kaldığı cezası başlı başına bir absürtlük döngüsüdür. Aynı zamanda Sisifos, Camus'nun savunduğu isyancılığın adeta bir sembolüdür. Hayata geri dönmek adına her şeyin temel sistemine –Tanrılara- karşı gelir. “Sisifos'u dağın eteğinde bırakıyorum! Kişi yükünü eninde sonunda bulur. Ama Sisifos tanrıları yadsıyan ve kayaları kaldıran üstün bağlılığı öğretir. O da her şeyin iyi olduğu yargısına varır. Bundan böyle, efendisiz olan bu evren ona ne kısır görünür ne de değersiz. Bu taşın ufacık parçalarının her biri, bu karanlık dağın her madensel parıltısı, tek başına bir dünya oluşturur. Tepelere doğru tek başına didinmek bile bir insan yüreğini doldurmaya yeter. Sisifos'u mutlu olarak tasarlamak gerekir”

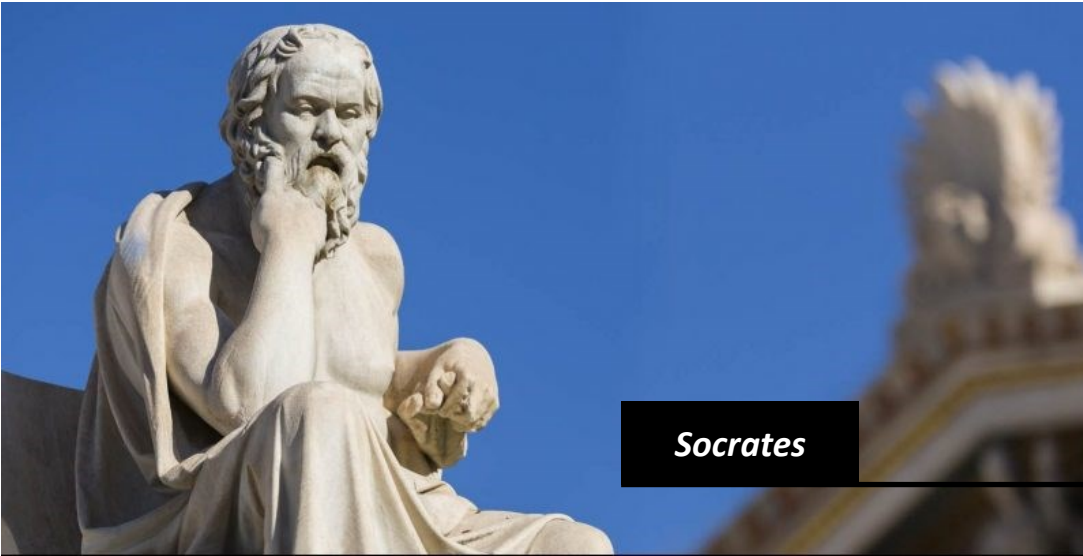
Absürdizm bir anlam bulmak üzerine değildir. Hayatın saçmalığı karşısında isyan etmektir, bir anlam bulma çabası karşısında kayıtsız kalmaktır, hayatı bu anlamsız haliyle kabullenmektir. Hayatın bütünüyle ve anlamsızlığıyla boğuşmak zaten

MUTLULUK HAKKINDA AFORİZMALAR

İnsanoğlu varoluşundan bu yana mutluluğu aramış, mutluluğun ne olduğunu sorgulamış ve çoğunlukla da mutluluğu yaşamın biricik amacı olarak nitelemiştir. Mutluluk, insanların hayatlarından aldıkları doyum ve olumlu duyguların toplamı olarak tanımlanabilir. İnsanların hayatında böyle büyük bir önemi olan bu kavramın kişiden kişiye değişebilir olması mutluluğun felsefi bir tartişma konusu olmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Mutlulukla ilgili aforizmalar, kısa ve öz bir şekilde bize tarih boyunca filozofların mutluluk hakkında sahip oldukları farklı görüşleri göstermektedirler. Bu makalede mutluluk hakkındaki birkaç aforizmayı inceleyeceğiz.

Socrates

***Mutluluğun sırrı;
daha çok olanı
aramakta değil,
daha azın tadını
çıkarma
kapasitesine
ulaşmaktır.***

Sokrates, mutluluğun içsel bir durum olduğunu ve maddiyattan bağımsız olarak elde edilebileceğini savunur. Ona göre mutluluğun sırrı sürekli olarak daha fazlasını aramak yerine, sahip olduğumuz şeylerle yetinebilme ve onları takdir edebilmedir. Daha azın tadını çıkarabilmek ve mutluluğu maddiyata bağlamamak insan yaşamını daha anlamlı hale getirir. Kişinin gerçek mutluluğa ve doyuma ulaşabilmesi maddiyat yerine kendi içsel değerlerine odaklanmasını gerektirmektedir.

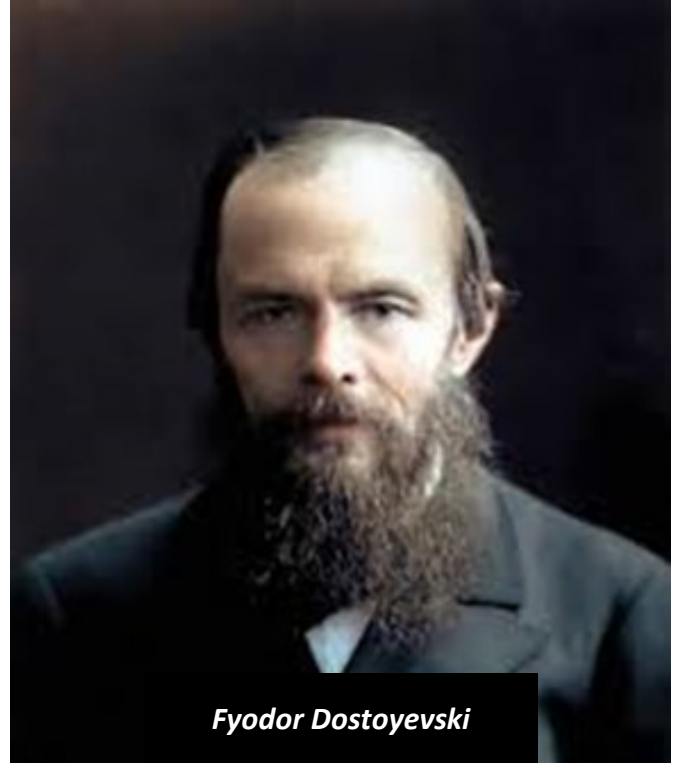
Dostoyevski, mutluluğun kaynağının, mutsuzluğun kaynağını bilmek olduğu düşüncesini belirtmiştir.

İnsanlar, gerçek mutluluğa ulaşmak için önce kendi mutsuzluklarının kaynaklarını bulmalı ve bu sorunlarla yüzleşmelidir.

Hayatta problem çözme becerisine sahip olup hayatta yaşanan yıpratıcı ve üzücü durumları kabullenip buna göre tavır alabilmek, insanları gerçek mutluluğa götürecektir.

Değişim için çabalamak, insanların hayatına bir tatminlik duygusu ve mutluluk katar.

En büyük mutluluk, mutsuzluğunuzun kaynağını bilmektir.

Mutluluk, güçle çoğalan; direncin üstesinden geldiğinde ortaya çıkan bir duygudur.

Nietzsche, güce inanır ve acının insanı güçlü kıldığını düşünür. Mutluluğun, zorlukların üstesinden geldiği takdirde ortaya çıktığına olan düşüncesini bu sözleriyle anlatmıştır. Mutluluk, güçlü olmanın beraberinde gelen kazanma duygusuyla eşdeğerdir ve Nietzsche'ye göre mutluluğun temeli güçlülük ve zaferdir. İnsanların hayatlarındaki zorluklarla mücadele ettikten sonra elde ettikleri başarılar, onları tatmin olmuş ve huzurlu hissettirmektedir.

Ayrıca Nietzsche'nin bu aforizmasında bahsettiği tek güç fiziksel bir güç değildir, aynı zamanda ruhsal bir güç de söz konusudur. Özgüven, kararlılık, ruhsal dayanıklılık sonucu atlatılan zorluklar dahi insanların mutluluğunun kaynağı olmaktadır.

Kant'a göre mutluluğun üç ana bileşeninin vurgulandığı görülebilir. Bir insanın ilgi alanlarını olması kendisini başarılı ve tatminkar hissetmesini sağlar, başka bir insana karşı duyulan derin sevgi o kişiye umut verir ve hayatta umudunu kaybetmemek ise insanların duygusal yönden daha güçlü olmalarını sağlar. Ayrıca bireyin hayatta sevdiği insanlar olması sosyal ilişkilerini güçlendirir ve insanlarla sağlıklı iletişim kurabilme ve kendini ifade edebilme becerileri insanlara mutluluk getirir. Kant, bu sözlerle mutluluğun bir bütün olarak düşünülmesi gerektiğini ve insanların hayatlarındaki farklı faktörün bir arada olmasıyla oluştuğunu vurgulamaktadır. İnsanlar, aktif bir yaşam sürdürerek, sevdikleri kişilerle sağlıklı ilişkiler kurarak ve hayatlarına anlam katan hedefler belirleyerek mutluluğu elde edebilirler.

Immanuel Kant

Mutluluk için üç kural; bir şeylerle uğraşın, birini sevin ve uğrunda umut edecek bir şey bulun.

Konfüçyüs

Mutlulukta ya da bilgelerde sabit kalacak olanlar, sık sık değişmelidirler.

Değişim hayatın özüdür. Hayatta hiç bir şey sabit kalmaz, Herakleitos'un da dediği gibi, her şey sürekli bir değişim halindedir. Mesela bu cümleyi okuyan siz, bir dakika önceki halinizden farklısınız. Konfüçyüs, mutlu olmak ve bilge olmak isteyenlerin sürekli değişimleri gerektiğini söyler. Değişime açık olabilmek, mutluluk için çok önemlidir, çünkü yaşadığımız evren sürekli bir değişim içerisindeyken uyum sağlayabilmemiz gerekmektedir. Sabit ve dogmatik kalmak insanların doğasına aykırıdır çünkü insanların öğrenmeye, değişmeye ve gelişmeye ihtiyaçları vardır. Bu aforizmada, Konfüçyüs, hayattaki esas mutluluğa ulaşabilmek için insanların

değişime ayak uydurabilmeleri ve öğrenmeye açık olmaları gerektiğini savunmaktadır.

Mutluluk, insan hayatının önemli bir parçasıdır ve burada incelenen her bir aforizma, bize mutluluğun farklı yönlerini ve insanların mutluluğa ulaşmalarının yollarını göstermektedir. Sokrates, hayatta maddiyata önem vermemek gerektiği ve daha azın tadını çıkarabilmenin mutluluğun sırrı olduğu görüşüne sahipken, Dostoyevski'ye göre mutluluğun kaynağı olarak insanların kendi mutsuzluklarının nedenlerini anlamaları gerektiği anlaşılır. Nietzsche, mutluluğun hayatta güçlü kalabilmenin ve zorlukların üstesinden gelebilmenin sonucunda ortaya çıkan bir duygu olduğunu söylerken, Immanuel Kant, mutluluğun bir bütün olarak ele alınması gerektiğini belirtir. Uzak doğu öğretilerini oluşturan bilgelere en ünlüsü olan Konfüçyüs ise mutluluk ve bilgelik arayanların değişime adapte olabilmeleri gerektiğini ifade ederek, değişimin hayatın bir gerçeği olduğunu hatırlatır.

Mutluluk hakkındaki bu sözlerin her biri farklı bakış açıları sunarak, hayatımıza değer katar. Mutluluk, her birey için farklı olabilir ve kişinin kendi içsel değerleri ve hedefleri doğrultusunda şekillenir. Bu makalede hakkında konuşulan her bir aforizma, mutluluk arayışında insanlara farklı perspektifler sunar ve onlara kendi hayatlarında mutlu olabilmeleri için rehberlik eder.

MODERN Filozoflar

Platon ve Aristoteles'ten Kant ve Hegel'in görkemli Altın Çağ'ından bu yana felsefenin öldüğüne dair yaygın bir yanlış vardır. Ancak felsefe derinliği ve zenginliğiyle hayranlık uyandıran eserler üreterek bugün bizimle birlikte yaşamaya devam etmektedir. Bu yazı da epistemoloji gibi alanlardan feminizm ve etik gibi daha yaygın alanlara kadar düşünce dünyasına yenilikçi fikirler getirerek felsefeyi yaşatan filozofları ele almaktadır.

Slavoj Žižek

Psikanaliz ve kültürel eleştirileriyle ilgili çalışmalarıyla tanınan Zizek'in ideolojisi diyalektik materyalizm geleneğini temel alarak onu çağdaş ontoloji ve epistemoloji teorileriyle ilişkilendirerek mevcut düşünce sistemleri içindeki çelişkileri vurgulamaktadır. Deleuze ve Alain Badiou gibi Zizek de hem bilincin materyalist temelini hem de düşüncenin yararlılığın öne süren bir teori ortaya atmıştır. En son yazdığı Parallax'da (The Parallax View) ontolojinin farklı yüzlerinin idealist ve materyalist anlamlandırmalar açısından karşılaştırmalarını yapmaktadır. Felsefi düşüncesinin oluşmasına yön veren ana düşünürler Hegel ve post-freudyan olan Lacan'dır. Freud'un izinden giden Lacan psikanalizi dile uygulayan ilk bilim adamı olmuştur. Film çözümlemelerinde de psikanalizi kullanan Lacan'ın geliştirdiği metotlarını Zizek klinik çalışmaların dışına çıkararak popüler kültüre ve sinemaya kendine özgü bir şekilde uyarlamıştır.

Judith Butler

Butler'ın toplumsal cinsiyet meseleleriyle ilgili en önemli incelemeleri olan Cinsiyet Belası (Gender Trouble) ve Bela Bedenler (Bodies that Matter) yayınlanmasından bu yana feminist felsefeye ve toplumsal cinsiyet meselelerine önemli katkılarda bulunmuştur. Çalışmalarında toplumsal cinsiyetin bireyden bağımsız olarak sürekli üretilen bir toplumsal kurgu olduğunu savunarak toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında çığır açmıştır. 2000'li çalışmalarında günümüzde hüküm süren kapitalist sistemin yeniden ürettiği hükmetme biçimlerini incelemeye yönelmiştir. Çalışmalarında en çok bilgi üretmenin koşullarının iktidar sistemlerinin baskı ve kontrol mekanizmaları olduğunu ve cinselliğe ilişkin bilginin cinselliğin bastırılması sonucu ortaya çıktığını savunan Michel Foucault'dan etkilenmiştir.

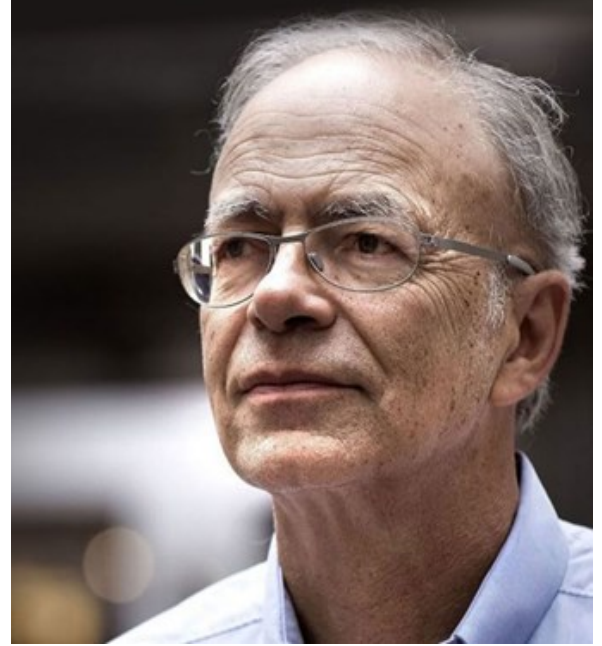
Peter Singer

Singer'ın yayımlandığı günden bu yana pek çok tartışma yaratan Practical Ethics üniversitelerde uygulamalı etik alanında en çok öğretilen kitaplardan biridir. Bu kitabında canlı varlıklarının neden ve nasıl tartışılması gerektiğini analiz eder. Çıkarların eşit olarak gözetilmesi ilkesi, farklı çıkarlar farklı muameleyi gerektirdiğinden çıkarları olan herkese eşit muameleyi dikte etmez. Singer, felsefenin sadece soyut akademik bir çalışma alanı olmadığını herkesi ilgilendiren konulara önemli katkılarda bulunabileceğini savunur. Açlık ve aşırı yoksulluk, Singer'ın çözüm aradığı başlıca sorunlardır. Singer'ın önermesi, dünyanın en fakir bölgelerinde meydana gelen kötülöklere karşı ahlaki bir tepkiye duyulan ihtiyaçtır. Singer yardım edebilecekken yardım etme sorumluluğunu ahlaki ödevi aşğıdaki mantıksal çıkarıma dayandırır:

İlk öncül: Eğer kötü olanı, benzer ahlaki öneme sahip hiçbir şeyi feda etmeden önleyebiliyorsak, önlememiz gerekir.

İkinci öncül: Aşırı yoksulluk kötüdür.

Üçüncü öncül: Benzer ahlaki öneme sahip hiçbir şeyi feda etmeden önleyebileceğimiz bazı aşırı yoksulluklar vardır.

Gayatri Chakravorty Spivak

Spivak ilk olarak De la Grammatologie çevirisiyle ve yazdığı etkileyici ön söz ile ön plana çıkmıştır. Sonrasında "Madun Çalışmaları Kolektifi" nin bir üyesi olarak emperyalizm ve uluslararası feminizm üzerine bir dizi tarihsel çalışma ve edebiyat eleştirisi yapmıştır. Kendisinden sıklıkla "pratik bir Marksist-feminist" olarak söz etmiştir. Spivak'ın etik-politik kaygısı hem söylemsel pratiklerde hem de Batı kültürlerinin kurumlarında madunları, özellikle madun kadınların işgal ettiği alanla ilgilidir. Edward Said, Spivak'ın çalışmaları hakkında şunları yazmıştır "Batılı olmayan kadınların edebiyat teorisi çalışmasına öncülük etti ve bu rolün bizim için mevcut olan eski ve en tutarlı açıklamalarından birini üretti." Ufuk açıcı bir eleştiri olan "Madun Konuşabilir Mi?" adlı makalesi baskın güç yapıları altında yaşayan insanlarla ilgilidir. Bu yazısı Spivak'ı kadınları düşünürken tarihi, coğrafyayı ve statü farkını dikkate alan feministler arasına yerleştirmiştir.

Uzun ve Mutlu Yaşamın Sırrı

II. Dünya Savaşı sonrası yenik düşmüş, altüst olmuş bir ada düşünün, halk sefalet ve umutsuzluk içinde, yüz bin civarı kayıp var...

Peki ya şimdi bu adanın dünyada en yüksek yaşama oranına sahip bölge olduğunu söylesem?

Japonya'nın güneyinde bulunan Okinawa adası, her 100.000 sakininden 24.055'inin 100 yaşını aşarak küresel ortalamanın bir hayli üstünde olan 5 *mavi kuşak* (*en uzun, sağlıklı ve huzurlu yaşayan insanların bulunduğu bölgeler*) alanlarından biridir. Bu bölgeyi ve ada halkının yaşam biçimini inceleyen araştırmacıların elde ettiği bulgular çok önemli. Halk, şehir insanının aksine, doğal ve sağlıklı besleniyor, basit bir yaşam biçimi benimseniyor, sık olarak yeşil çay tüketiyor; herkes birbirini kolluyor, hatta Okinawa'nın kuzeyinde bulunan Ogimi köyünün sakinlerine göre onların en büyük mutluluk kaynaklarından biri de kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmeleri, erken yaştan itibaren yuimaaru denilen ekip çalışması sistemini uyguluyorlar. Ancak en can alıcı nokta kaç yaşlarında olursa olsunlar hep faal kalmaları; bu bakış açılarının dillerindeki yansımalarını da göstermek gerek; Japonca'da İngilizce ve pek çok dilde olduğu gibi "**işi temelli bırakmak**" anlamına gelen bir emeklilik sözcüğü bulunmuyor.

Ülkeyi çok iyi tanıyan National Geographic muhabiri Dan Buettner'a göre kişinin ikigaisini bulması yani bir "**yaşam amacına**" sahip olması Japon kültüründe o kadar önemlidir ki bizim emeklilik tanımımız, belli bir yaştan sonra üretimden çekilmemiz

ikigai

burada geçerli değildir.

Madem yüzlerce filozof yaşam amacını, mutlu yaşamın sırlarını araştırmış, yanıt vermeye çalışmış; bu soruna bir yanıt niteliği taşıyan ikigai kavramını biraz daha incelemek gerekir. Çoğumuzda kulak dolgunluğu yaratan ama neredeyse hiçbirimizin anlamını bilmediği bu kavram, basit bir tanımla kişinin varoluş amacıdır. İkiğai'yi dilimize çevirdiğimizde buna kabaca “uğruna yaşadığınız şey” ya da “sabah uyanma sebebiniz” diyebiliriz. Fransızcada popüler olan *raison d'etre* kavramı ile de aynı anlama gelebilmektedir.

Aynı dünyada yaşarken nasıl oluyor da bizden oldukça farklı bir yaşam biçimi benimseyebiliyor, sağlıklı ve mutlu bir şekilde daha uzun yaşayabiliyorlar? Bizim için stres sebebi olan telefonda gelen bir bildirim, beklediğimiz bir mail, yetiştirilmesi gereken bir proje, dargınlıklar, yorgunluklar... Bu adada yaşayanlar nasıl oluyor da bundan uzak kalıyorlar?

Ada halkı, şartlar ne olursa olsun kendilerini akışa bırakıp ne geçmiş ne gelecek kaygısı duymadan kendilerini yaptıkları işe odaklamayı tercih ediyorlar. Ayrıca adada sık tüketilen *shikuwasa* adlı meyve, inanılmaz derecede antioksidan içeriyor ve stresin yan etkilerini azaltmaya yardımcı oluyor. O halde bizim de hem beslenmemizi gözden geçirmeye hem de anda kalmayı öğrenmeye ihtiyacımız var diyebiliriz. Örneğin, ev yapımı yemekler tüketmeleri, antioksidan açısından zengin içecekler tüketmeleri, midenin tamamını doldurmadan, yaklaşık 4/5'ini doldurmaları, beslenmenin ipuçlarını veriyor.

Okinawa'nın kuzeyinde bulunan ve asırlık insanları ile dünyaca bilinen Ogimi adlı bir köy var; köy sakinleri sık sık düzenlenen çeşitli aktivitelere katılır, düzenlenen türlü kutlamalara katılıyorlar. Okinawa'nın yaşça büyük sakinleri arasında en popüler

(İkiğai Diagram, Mark Winn)

sporlardan biri olan gateball, hareket etmek ve grupça eğlenmek için iyi bir neden. O kadar ki 100 yaşının üzerindeki bile bazen bu aktiviteye katılım sağlıyor.

Bu yaşam içinde inancın da etkisi olduğu görülüyor. Çoğunluk tarafından benimsenmiş olan Ryuku Shinto dini, *Şamanistik* ve *Animistik* unsurların yer aldığı bir dindir. Bu inanca göre, dünya sonsuz sayıdaki ruhlarla doludur, birkaç türe ayrılır: ev, orman, ağaç ve dağ ruhları. Törenler ve festivallerle bu ruhları kutsarlar, doğa ile iç içelerdir.

Kendi İkiğainizi Nasıl Bulursunuz?

Çevrenize bir bakın, sizce tanıdığınız insanların ne kadarlık bir kısmı hayat amacını bulabilmiş vaziyette? 2019 yılında Amerika'da yapılan bir deneyde insanların yaklaşık %25'lik bir kısmının hayat amacını bulabildiği sonucuna ulaşıyor, bu oranı ülkenin nüfusunda değerlendirecek olursak, ülke çapında yaklaşık 250 milyon kişinin belirli bir hayat amacı olmadığı sonucuna varıyoruz. Ne kadar büyük bir rakam değil mi?

Neden bir yaşam amacımız olmalı dersiniz, böyle bir amaca sahip olmayanların ciddi sorunlar yaşadığını söyleyebiliriz. Depresyonun yaygınlığını, insanların hayatın monotonluğundan şikayet ettiği ve çökkünlük yaşadığını, mutlu olmak için yanlış alışkanlıklar edindiğini düşündüğümüzde bu sorunların ciddiyetini daha iyi anlıyoruz.

Kişinin sevmediği bir mesleği yapması, üretiminden mutlu olmaması, kötü bir iş çıkarması hem onu hem yaptığı işten etkilenenleri etkiliyor. O halde kişinin kendini tanıması, bilgi ve becerilerini doğru yorumlaması, hayatın neresinde nasıl bir fayda sağlayacağını farkındalığında olması son derece önemli oluyor. Kendini objektif şekilde değerlendirmesi, eleştirel düşünebilmesi için de felsefe iyi bir araç olarak karışımıza çıkıyor.

Yaşam algımızı bulmamız için ilk yapmamız gereken, kendimizi beklentilerden, toplumsal dayatmalardan, basmakalıp yargılardan kurtarmamız olmalı. Yaşitlarımıza nasıl bir gelecek istediklerini, hangi mesleği seçeceklerini sordüğümüzde aldığımız yanıtlar bu baskıyı oldukça iyi yansıtıyor. Çoğunluğumuz **"statü sahibi olmayı, prestij kazanmayı, iyi bir gelire sahip olmayı, lüks yaşamayı"** istiyoruz. Oysa biraz düşündüğümüzde, sahip olduğumuz mesleğin belirli bir gelir sağlaması gerektiğini görürüz ama bu sadece yaşamı finanse edecek bir gelirdir, mutluluğu satın alamayız. Epiküros yaşasa bize **"mutlu olmak için herkesin özendiği o pahalı arabalara, lüks villalara ihtiyacımız olmadığını, kendi standartlarımızı kendimizin belirlediği özgür bir hayatın bizi mutlu etmeye yeteceğini"** söylerdi diye düşünüyorum.

Kişinin kendini tanıması, öz-farkındalığa sahip olması son derece önemli. Kulağa çok basit gibi gelebilir ama insanlara hayatta en çok neleri sevdikleri sorulduğunda takılıp kalırlar çünkü günlük yaşam içinde yüzlerce şeyi düşünürken durup kendi, üzerimize

düşünmeyiz. Bunu büyük bir farkındalıkla yapmak, sevdiğimiz şeyler, ilgimizi çekenler, bize mutluluk veren şeyler üzerine düşünmeliyiz. Elbette bunların yaşam biçimimizle uyumlu ve sürdürülebilir olması da önemlidir.

Mutluluk üzerine düşünmek ikinci adım olsun. İnsanların çoğu mutluluk veren şeyleri yanlış yerde arar, ya zihninde bazı şartlar oluşturur, öyle olursa mutlu olacağına inanır, ya da bir şeye sahip olma hedefiyle mutluluğu eşleştirir. Bir şeye sahip olduktan sonra o mutluluğun sürdürülebilir olmadığı bir gerçektir. Sonra yeni bir metanın peşinde koşulur, ömür tüketilir.

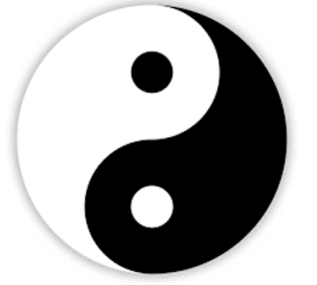
Ya da şartlarla kendini sınırlamak, o şartları sağlayana kadarki süreci mutsuzlukla geçirmeye sebep olmaz mı? Örneğin **"üniversiteyi kazandığımda mutlu olacağım"** diyen bir öğrencinin, üniversiteye hazırlık sürecinden keyif alması mümkün değildir. Oysa geleceği için bir zemin hazırladığını, her çalışmasının kendine katkı sağladığını ve onu hedefine yaklaştırdığını düşünse belki süreç daha mutlu geçecektir.

Son olarak, anı yaşamamanın ne kadar değerli olduğunun farkındalığına ulaşmak gerekir. Birçok Doğu Felsefesi bize anı yaşamamız gerektiğini öğütler. Hayatın her alanında, üzüntü veya mutlulukta, geçmişin pişmanlığına ya da gelecek kaygısına düşmeden şu ana odaklanmanın ve akışı yakalamanın getireceği dinginlik ve mutluluk, yaşam kalitemizi en üst noktaya taşıyacaktır.

**Kötülük
Olmasaydı**

**İyiliğin
Bir Anlamı
Kalır mıydı?**

Dengenin, değişimin, dönüşümün ve zıtlığın sembolü olan Yin ve Yang, eski Çin felsefesinde kökleri olan ve günümüze kadar yaşayan bir öğretilerdir. Taoizm'in temel ilkelerinden biri olan Yin ile Yang felsefesi bu sembolün oluşumuna öncüllük etmiştir. Yin ile Yang prensipleri bütün evrenin oluşumunu, hareketini ve yolculuğunu ifade eder çünkü evren kusursuz bir şekilde yaratılmıştır ve dünya üzerindeki her varlık olması gerektiği gibi kendi doğasına uygun bir şekilde ilerler. Bu kavrama hayatın bütün alanlarında rastlanabilir. Tıp, astronomi, kozmogoni, tarım, mühendislikte de bu sembolün yansıttığı ilkelere rastlamak mümkündür.

Yin; klasikleşmiş Çince'de negatiflik, karanlık, durağanlık, sezgisel yaklaşım, soğukluk, yumuşaklık, ay, gece ve kadınlık gibi anlamlara gelirken Yang; Yin'in aksine pozitiflik, aydınlık, hareketlilik, mantıksal yaklaşım, sıcaklık, sertlik, güneş, gündüz ve erkeklik anlamlarını taşır. Ayrıca bu kuram, insanlık tarihi boyunca ortaya çıkmış tüm bilgi ve inanç kaynakları üzerinde etki bırakmıştır.

Bu ilkenin taşıdığı en önemli değerlere örnek olarak zıtlıkların birliği kavramı verilebilir. Bu kuramın temsil ettiği niteliklerden ötürü Yin ile Yang birbirlerine tamamen zıtlardır ama aynı zamanda bir arada durmaya ve bir bütünlük oluşturmaya da mecburlardır. Bu tanım, insan hayatındaki kötülük ve iyilik kavramlarını anımsatmaktadır. Kötülük bir insanın bencilliği sonucu kendi menfaatleri uğruna ihmalkârlık yapmasıdır. Onun yanında iyilik, karşılık beklemeden ve sonunu düşünmeden yapılan yararlar bütünüdür. İyilik bir kişiye, topluma, sınıfa veya bir gruba yapılabilir. Yin ve Yang sembolü sayesinde de iyiliğin içinde yaşayan kötülük, kötülüğün içinde yaşayan iyilik kavramları hayatımıza girmiştir. Yapılan her iyiliğin ardında potansiyel olarak kötü yönler veya sonuçlar bulunabilir. Tam tersi şekilde kötü olan bir şeyde, potansiyel olarak iyi yönler veya sonuçlar da bulunabilir. Örnek verilmek gerekirse bir olayda görünen olası sonucu ilk bakışta kötü ve beklenmedik sonuçlar doğurabileceğini bilinmez aynı zamanda başlangıçta kötü olarak değerlendirilen bir durumun içerisinden iyilik ve öğrenme fırsatları çıkartılabilir. Fakat Yin ile Yang sembolünde de görülmek üzere bu birbirine zıt iki tanım bir bütünlük oluşturur. İyi ve kötü birbirini tamamlar ve birbirlerine bağlıdır. Evrendeki birçok zıt kavram gibi biri olmadan diğerrinin anlamı değersizleşir ve anlamsızlaşır. Evrenin oluşumunu, sürecini, hareketini, yolculuğunu ve dengesini mümkün kılan Yin ve Yang'tan gelen zıtlıktır.

Denge ve uyumu sembolize eden bu prensip Yin ve Yang'ın sürekli bir döngü içinde olup birbirini takip ettiğini yansıtır. Yang dışa dönük, pozitif ve huzurluyken onun yanında Yin huzursuz, içe kapanık ve negatiftir. Bu iki zıtlık insanın içindeki dengeyi temsil eder. Biri olmadan diğeri bir hiçtir ve biri olmadan diğeri oluşmaz.

Kötülük Problemi:

Tanrı'nın Varlığının Kötülükle Bağlantısı Olabilir

Din felsefesinde uzun yıllardır Augustinus gibi teolog ve filozofların kafasını karıştıran Kötülük Problemi, evrende var olan kötülüklerin ve beraberinde getirdiği şeylerin Tanrı ile olan bağlantısını anlamak üzere ele alınmış bir konudur. İnsanları Tanrı'nın varlığını sorgulamaya iten bu soru, inanışları olan ve olmayan kişiler arasında sıkça tartışılan problemlerden biridir.

Kötülük probleminin hakkında bu kadar konuşulmasını sağlayan sorular ise şu şekildedir: Mutlak iyiliğe ve güce sahip olan Tanrı var ise neden dünyada bu kadar kötülük mevcut? Bu durumda Tanrı kötülüğe müdahale edip onu engelleyemez mi? Bunları gerçekleştiremiyor ise gerçekten mutlak güce sahip midir? Ya da müdahale edebilecekken araya girmiyorsa Tanrı nasıl mutlak iyiliğe sahip? Bu soruların birleşimi insanlarda merak ve sorgulamaya yol açan kesin cevapları olmayan sorular döngüsü içerisine sürükler.

Çeşitli argümanlar ve felsefi teoriler, bu soruları cevaplamaya ve açıklama yapmaya uğraşmıştır. Teodise, Tanrı'nın bahsedilen bu kötülükler ile arasındaki bağlantıyı ele alan bir disiplindir. Tanrı'nın varlığını ve karakterini eleştiren teolojik, felsefi ve ahlaki argümanlarla ilgilenir. Bu araştırmalarının sonucunda ise kötülük ve acının nasıl var olduğuna cevap bulmaya çalışır. Bütün acı ve kötülüklerin bireyin karakter gelişiminde gerekliliği olduğunun düşünülmesi ile Tanrı'nın bunları yaratması, yani "En İyi Dünya Teodisesi", teodisel bir argümana örnek verilebilir. Bu argümanı savunanlar Tanrı'nın mümkün olan en iyi dünyayı yarattığını destekler. Onlara göre bu mükemmel dünyada ise kötü ve acı insanların deneyimlemesi gereken şeylerdir.

Teodisel argümana başka bir örnek olarak "Özgür İrade Teodisesi" verilebilir. Bu argümanda ise tartışılan konu, kötülüğün insanların özgür iradeleri ile yaptığı seçimler sonucu ortaya çıkmasıdır. Tanrı'nın kötülüğe müdahale etmemesinin sebebi insanlara verdiği özgür irade ile onların harekete geçmelerini beklemesi olabilir mi? Peki, Tanrı sonsuz güce sahip ise neden böyle bir durumda müdahale etmek yerine olayı insanların özgür iradesine bırakıyor? İşte bu şekilde birçok argüman oluşturulabilirken

SOKRATES HAYAL ÜRÜNÜ MÜDÜR YOKSA GERÇEKTEN YAŞAMIŞ

Sokrates MÖ 5. ve MÖ 4. yüzyıllar arasında Atina'da yaşamış bir Antik Yunan filozofudur. Sokrates'in varlığı, gerçekten yaşayıp yaşamadığı, günümüzde hala süregelen tartışma konularındandır. Sokrates'e dair bu tartışmaların kaynağı, kendisinin hiç yazılı eser bırakmış olmamasıdır. Sokrates felsefe konusunda kendi görüşlerini insanlara anlatırken yazı yazmayı tercih etmemiş, bunun yerine fikirlerini insanlara konuşarak aktarmayı uygun görmüştür. Sokrates'in hiçbir yazılı eser bırakmamış olmasına rağmen onun hakkında bilgiye sahip olmamızın sebebi öğrencisi Platon'dur. Platon felsefi görüşlerini yazarken bunları direkt bir anlatıyla sunmak yerine kişiler arasında geçen diyaloglar şeklinde aktarmış, bu aktarımı yaparken de kendi düşüncelerini Sokrates'i konuşturarak sunmuştur.

Platon'un "**Sokrates'in Savunması**" adlı eserinde Sokrates'ten bahsedilmektedir, bu eser Sokrates'in düşüncelerini yaydığı için gençlerin ahlâkını bozma konusundan yargılanmasını ve cezalandırılmasını anlatmaktadır. Sokrates'in var olduğuna ve Platon'un yarattığı bir karakter olmadığına dair sunulan en önemli argümanlardan biri Sokrates'in Antik Yunan'da yazılmış başka eserlerde de bahsinin geçmesidir. Sokrates'e, Aristofanes tarafından yazılmış olan tiyatro oyunu "**Bulutlar**"da olumsuz bir şekilde olsa dahi yer verilmektedir. Sokrates öğrencilerinden bir diğeri olan Ksenofon'un kitaplarında da yer almaktadır.

Bu kaynaklar Sokrates'in yaşadığına dair sunulan en önemli kanıtlardır.

karşısında ortaya atılacak sorulara da yanıtlar bulabilmek çok önemlidir.

Kötülüğün varoluşun ayrılmaz bir parçası olması ise bazı filozofların desteklediği bir görüştür. Bu felsefi görüşe göre, var olan evren özel bir anlam barındırmaz ve nesnel gerçeklik yoktur. Bu durumda sadece insanlar olayları farklı algılar. Bu farklı algılamalar ise bireysel deneyim, öznel değerlendirme gibi çeşitli faktörlere dayanmasından dolayı sübjektif kabul edilir ve kesin bir cevap bulunamaz.

Sorgulamak her ne kadar iyi bir şey olsa da insanların yaşamlarını olumsuz biçimde de etkileyebilir. Kötülük Problemi ise insanların aidiyet hissetmesini sağlayan din ve Tanrı'ya olan inancını sarsabilir. Tanrı'nın mutlak gücü ve iyiliğine inanan bireylerin bazılarının sorgulamasıyla inançlarının azalması, diğerlerinin ise herhangi bir cevap alamamalarına rağmen inanmaya devam

etmesi söz konusudur. Bu kişiler, hiçbir zaman tamamıyla doğru bir cevap alamayacaklarının farkında oldukları için inançlarından vazgeçmemektedirler.

Sonuç olarak, Tanrı'nın evrendeki kötülük ile bağı olup olmadığını araştıran Kötülük Problemi, birçok kişi tarafından defalarca incelenmiş ve araştırılmış olsa da henüz net bir cevap bulunamamıştır. Bu açıdan din felsefesinin en çok tartışılan problemlerinden biri olarak yer almaktadır. Sorgulama, ruhsal sıkıntı, manevi arayış ve tartışmalara yol açabilen bu konu, insanları hem bireysel hem de toplumsal açıdan etkileyebilir. Bu etkiler olumlu veya olumsuz olsa da problemin pek çok kişi tarafından tanınmasını ve dolayısıyla konuşulmasını sağlar.

PLATON İLE PLATONİK AŞKIN

İlk çağın bu önemli isminin geçtiği derste mutlaka gelir akıllara bu soru, "**Acaba Platon'la platonik aşkın bir ilgisi var mıdır?**" Hemen yanıt vereyim o halde: Evet, "**platonik aşk**" kavramı ünlü Antik Yunan filozofu Platon'dan gelmektedir. Ancak platonik aşk kavramı günümüzde orijinalinden daha farklı bir anlamda kullanılmaktadır. Platon, platonik aşk kavramını ortaya atarken üremeye yönelik bir aşk kavramından ziyade; ideal ve yüce bir aşktan bahsetmektedir. Sokrates ve Platon aşkları beşeri ve ilahi olarak sınıflandırmışlardır, platonik aşk beşeri aşktan farklı, güzele duyulan ideal bir aşktır. Yani Platon'un bahsettiği aşk karşı cinse duyulan romantik veya cinsel bir aşkı aşmış tinsel bir aşktır. Platonik aşk günümüzde ise karşılıksız duyulan tek taraflı aşk anlamına gelmektedir ve asıl platonik aşk kavramına karşın insanların genellikle romantik ilişkilerinden bahsederken kullandığı bir terim haline gelmiştir.

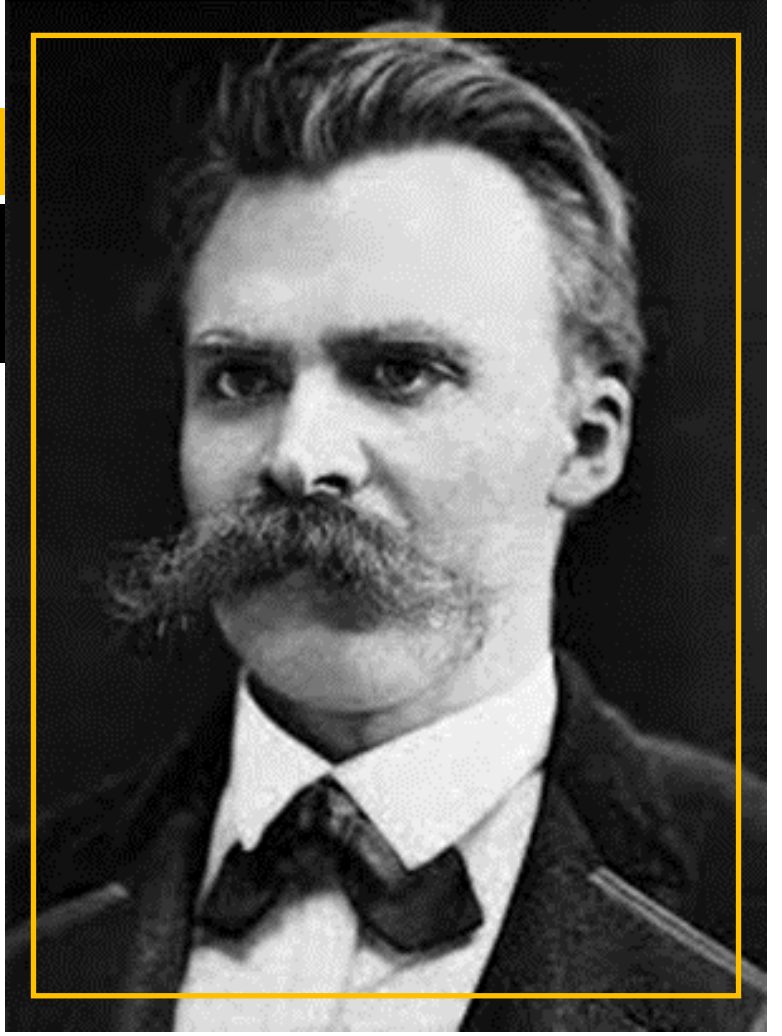

NIETZSCHE

DELİRMİŞ MİDİR?

Fredrich Nietzsche 19. yüzyılda yaşamış Alman filozoftur. Nietzsche dünyada en çok okunan kişiler arasında olmakla beraber aykırı fikirleri ile felsefe topluluğunda da hala tartışılan, yaşamış en önemli fikir insanları arasında adı geçmektedir.

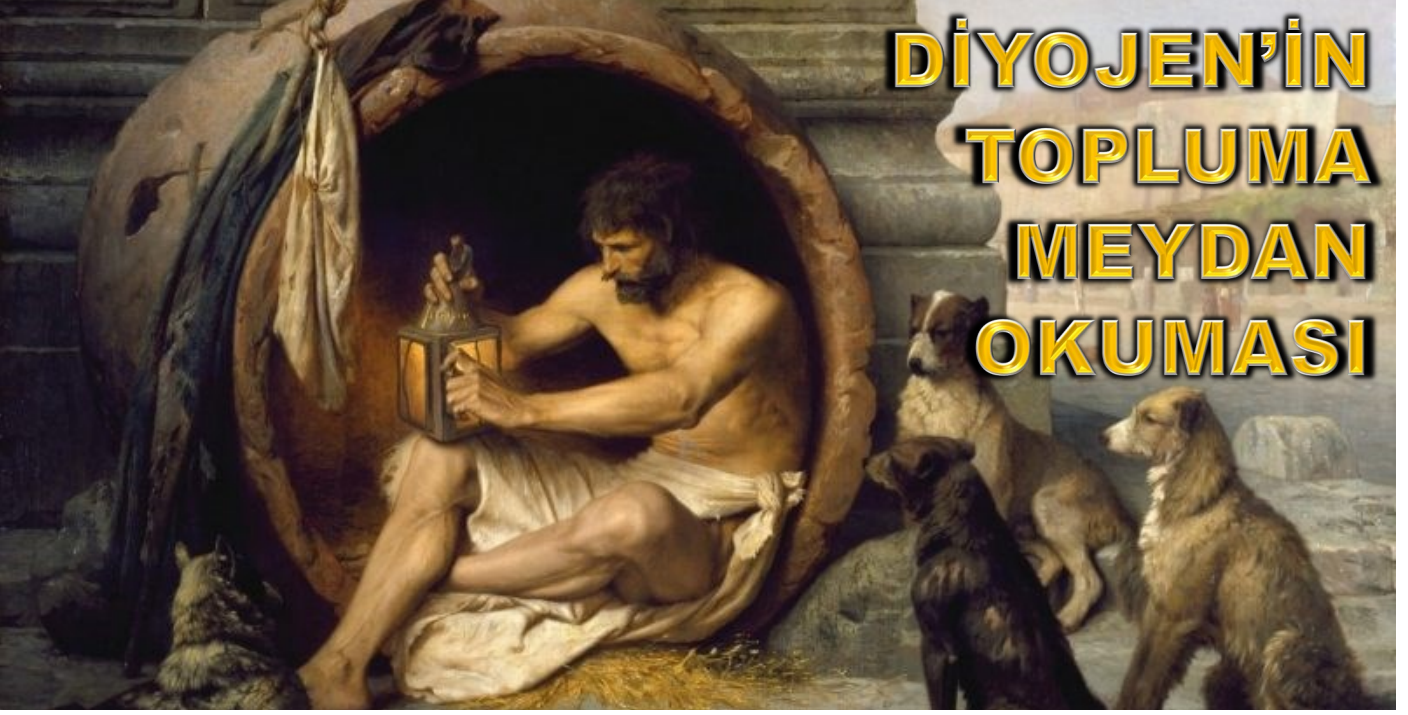
Nietzsche, önemli eserlerinin hepsini hayatının yalnızlık döneminde yazmıştır. Zaten hayatının hiçbir döneminde çok sosyal bir insan olmayan filozof, kendisine ideal bir eş olarak gördüğü Salome'nin evlilik teklifini üç kez reddetmesinin ardından büyük hayal kırıklığı yaşamıştır. Nietzsche'ye göre bu reddedişin arkasında en yakınları olan annesi ve kız kardeşi vardır. Bu nedenle annesi ve kız kardeşi ile olan tüm bağlarını koparır ve kendisiyle baş başa kalır. Arkadaşları ile de çok nadiren görüşen, uzun doğa yürüyüşleri yaparak zaman geçiren filozof, yalnız bir hayata kapılmıştır. Zaman sonra artık neredeyse kendisiyle başbaşa kalmıştır. Arkadaşları ile çok nadir görüşmüştür. Bu yalnızlık Nietzsche'nin en çarpıcı görüşlerini bulmasını ve başarılı kitaplar yazmasını sağlamış olsa da psikolojik olarak ona iyi hissettirmemiştir.

Kendisiyle yalnız kalmış olması onun normal bir hayata sürseydi belki ulaşamayacağı, insanların gündelik hayatta akıl edemeyecekleri derin ve orijinal fikirleri keşfetmesine olanak sağlamıştır. Ancak Nietzsche bu dönemden çok iyi etkilenmemiştir. Ziyaret ettiği bir genelevde kaptığı düşünüldüğü frengi mikrobunu kendisini hem fiziksel hem de psikolojik anlamda yıpratmıştır.

Anlatılanlara göre 3 Ocak 1889'da İtalya'nın Torino kentinde bir daha eskisi gibi olmamasını sağlayan bir zihinsel çöküş yaşamıştır. Nietzsche, Carlo Alberto Caddesin'de yürürken yürümediği için atını defalarca kırbaçlayan bir faytoncu ve yürümekten ve kırbaç darbeleri yemekten bitap düşmüş bir atı görmüştür. Koşarak atın önüne geçmiştir ve faytoncunun onu kırbaçlamasını engellemiştir. Ağlayarak ata sarılarak bir şeyler fısıldadığı iddia edilmektedir. Özellikle atın kulağına "**Mutter, ich bin dumm.**" yani "**Anne ben bir aptalım.**" dediği söylenmektedir. Bu Nietzsche'nin hayatının son 10 yılında söylediği son sözdür. Bu günden sonra Nietzsche akıl sağlığını kaybetmiş, kimilerine göre delirmiş, annesi ve kız kardeşinin refakatinde hayatını sürdürmüştür.

DIYOJEN'İN TOPLUMA MEYDAN OKUMASI

Diyojen MÖ 5. ve MÖ 4. yüzyıllar arasında Sinop'ta yaşamış Yunan filozoftur. Hayatı hakkında çok fazla kaynağa sahip olunmasa bile onunla ilgili efsaneler günümüze kadar süregelmiştir.

Bu söylencelerden ilki, kalpazanlık suçundan babası ile Atina'ya sürgün edildiği, burada bütün toplum kurallarına karşı çıktığı ve insanlara kişinin hayatını başkasının etkisi altında kalmadan dilediği gibi yaşayarak da mutlu olabileceğini göstermek adına bütün ahlaki norm ve doğruları yıkarak bir köpek gibi yaşamaya karar verdiği şeklindedir. Bu yaşayış yüzünden "**kynikos**" yani köpeksi lakabını alan Diyojen, inancında ve davranışlarında toplumun genel kabulü yerine kendi doğrularını benimsemiş ve hayatını insanlara bu konuda öğütler vererek geçirmiştir.

Hayatını fakir bir şekilde insanlardan dilenerek geçiren Diyojen'in sadece bir çanağa ve bir fıçıya sahip olarak yaşadığı söylenir. Bir gün çeşmeden elleriyle su içen bir çocuğu gördükten sonra "**Bu çocuk bana fazladan eşyam olduğunu öğretti**" diyerek elindeki çanağı da atmıştır.

Bir diğer efsane ise Aristoteles'in öğrencisi ve felsefeye meraklı biri olan Büyük İskender'le

karşılaşmasıdır. Anlatılanlara göre Büyük İskender, Diyojen'e kendisinden bir isteği olup olmadığını sormuştur. Küfesinin yanında güneşlenmekte olan Diyojen, hiç duruşunu bozmadan ve İskender'in bu keyfini bozmasından rahatsız şekilde; "**Gölge etme başka ihsan istemem**" demiştir.

Bu ilginç kişilikle ilgili rivayetlerden biri de Platon'un "**insan iki ayaklı kılsız bir hayvandır**" demesinin üstüne bir tavuğun tüylerini yolup Platon'un akademisine getirmesi ve Platon'un önüne tavuğu atarak "**Sana bir insan getirdim**" demesidir.

Diyojen'in toplumdaki ahlaki anlayışına meydan okuyan pek çok davranışı vardır. En uç örnekler; sokaklarda çıplak gezip insanlara öğüt vermesi, halka açık yerlerde büyük abdestini yapması ve kendisini rahatsız eden insanların üzerine işemeye kalkışmasıdır. Diyojen doğayla uyumlu ve basit yaşamının insanları mutluluğa götürdüğünü söylemiş ve zenginliğin insanı kötü ahlaka yönelttiğini iddia etmiştir. Hayatını bir küfede yaşayarak geçiren Diyojen'in ölümü de ayrı bir söylencedir. Bu renkli ismin kuduz bir köpeğin ısırtığıyla öldüğünü söyleyenlerin yanında, nefesini tutarak intihar ettiğini söyleyenler de vardır.

Invincible Summer

Some God tore the Sun,
peeling first its warmth.
Stripped veils of zest,
with no orange coat.

The naked star let
its reluctant pith go.
Upon green plane
it fell down as snow

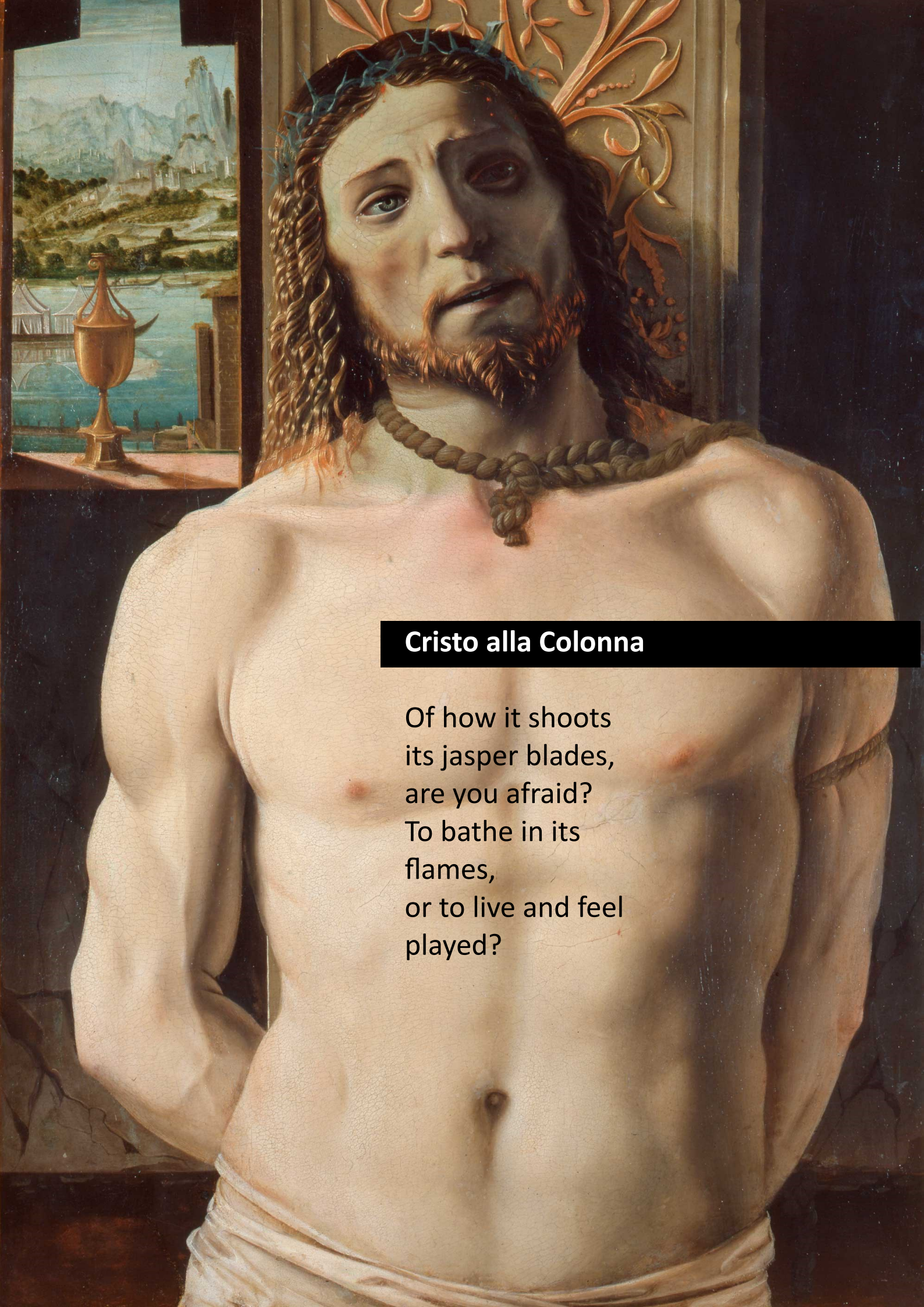
This foreign land,
lightyears away,
where the face of day
dries dreams to sand,

through apertures
of light drenched shells,
two pearls gaze,
at bright blue hell.

Inspired by the quote:

"In the midst of winter, I found there was, within me, an invincible summer. And that makes me happy." –Albert Camus

Cristo alla Colonna

Of how it shoots
its jasper blades,
are you afraid?
To bathe in its
flames,
or to live and feel
played?

The Lion no Trainer Tamed

When the lion's mane
torched the stage,
between palms
were sounds of praise.

Only claps could tame
a lion so brave.

*It's a
Wonderful
Life*

ŞAHANE HAYAT

Frank Capra'nın yönetmeni olduğu film, 1946 yapımıdır. Filmin konusu kısaca şöyledir: küçük bir kasabada doğan George, küçük kardeşi ile ailesinin yanında yaşamaktadır. Bailey ailesinin bu kasabada konut ve finans üzerine bir şirketi vardır. Her ne kadar insanlara yardım eden, kasaba halkını konut sahibi yapan bir şirket olsa da fazla para kazanamayan bu şirketi George sonrasında devralacaktır. Bu işlere çok vakit ve para harcayan George kasabadakileri ev sahibi yapmıştır ancak bu süreçte ailesine vakit ayıramamıştır. Ona göre, bu hayatta hayatının yarısını çalışmakla geçiren bir insanın küçükte olsa kafasını sokacak bir evi olmalıdır. Şirket işlerine çok kafa yoran George'un kendisinin ana hedefi olan para kazanma, mimar olma ve eşiyile tüm dünyayı gezme düşüncesini askıya alması gerekmiştir. Kasabadaki varlıklı banker Potter, George'un yaptığı iyiliklerden rahatsız olur çünkü bu işler onun çıkarlarıyla çakışır. Potter George'dan nefret eder. George'a fırsatını yakalayınca bir teklifte bulunur. Bu teklifte George, Potter'ın önünü açacaktır ve bunun karşılığında iki yıl boyunca yüklü miktarlarda maaş alacaktır. Başta teklifle gözü boyanan George sevinçten havalara uçmuştur. Çocuklarına mükemmel bir ev, tüm dünyayı gezme şansı verebilecektir ancak sonradan durumu anlayan George teklifi reddeder. ve odadan Bunun üzerine iyice kinlenen Potter George'u yok edecek bir fırsat kollamaya başlar.

George'un yaşlı ve akli başında olmayan amcasının elindeki şirkete ait önemli

miktarda para Potter'ın eline geçer. Bu fırsatı yakalamış olan Potter, hiç durmayıp Banka Müfettişlerini arar. Banka müfettişlerinin yaptığı inceleme sonucu şirket açığı ortaya çıkar. Bu, George'un tutuklanması anlamına gelmektedir. Bunca yaptığı iyiliğe rağmen bu duruma gelen George çözümü intihar etmekte bulur. Nehre atlamak üzere olan George'u kurtarmak üzere görevlendirilmiş melek Clarence, George'u kurtarır. Ardından ufak bir sohbe dalarlar. Bu sohbet sırasında zavallı George "keşke hiç doğmasaydım belki o zaman insanlar, ailem, tüm kasaba ve dünya daha mutlu olurdu" der.

Bunun üzerine yardım etmeye çalışan melek George'un bu dileğini gerçekleştirir. George'un olmadığı dünyada kasaba baştan aşağı değişmiş, insanlar sefalet içerisinde yaşıyordu. George olmasaydı küçükken yanında çalıştığı, oğlunu kaybetmesi sebebiyle akıl sağlığı yerinde olmayan eczacının yanlışlıkla istenilen ilaç yerine zehir vermesi sonucu eczacı, hapis yatmış ve zavallı bir hayat yaşamaktadır. George'un donmuş gölde boğulmaktan kurtaramadığı kardeşi 2. Dünya Savaşında büyük kahramanlıklar gösterememiş, bir

gemi askeri kurtaramamıştır. Bunları gören George "keşke var olsaydım da tutuklansaydım" der. Meleğin bunu gerçekleştirmesi üzerine George hemen ailesine, evine koşar.

Eve girdiğinde onu çocukları ve müfettişler karşılar. Tutuklanmak üzere olan George, bir anda kapıda bugüne kadar üzerinde emek verdiği, sevdiği insanlarla karşılaşır. Hepsi George'un onlara zor zamanlarında yardım ettiği miktarda veya daha fazla para yardımında bulunurlar. Müfettişler parayı alır, şirketin açığı olan paradan daha bile fazlası vardır. George kurtulur, artık kasaba halkına göre parası olsa da olmasa da George kasabanın en zengin iş adamıdır.

Felsefi Açıdan "Şahane Hayat"

".....zavallı George keşke hiç doğmasaydım belki o zaman insanlar ailem tüm kasaba ve dünya daha mutlu olurdu" der. Bunun üzerine George'a yardım etmeye çalışan melek onun bu dileğini gerçekleştirir. George'un olmadığı dünyada kasaba baştan aşağı değişmiş, insanlar sefalet içerisinde yaşıyordu. George olmasaydı, küçükken yanında çalıştığı, - oğlunu kaybetmesi sebebiyle akıl sağlığı yerinde olmayan -eczacının yanlışlıkla istenilen ilaç yerine zehir vermesi sonucu eczacı bu dünyada hapis yatmış ve zavallı bir hayat yaşıyor olacaktı. George'un hayatta olmadığı için donmuş gölden kurtaramadığı kardeşi, 2. Dünya Savaşında büyük kahramanlıklar gösterememiş, bir gemi askeri kurtaramamıştır.

Filmin bu bölümü bize Alfred North Whitehead'in "Her varlık var olmak için başka bir varlığa muhtaçtır. Doğanın tüm unsurları birbirleri ile bağlantılıdır. Her varlık, kendi varlığını başka bir varlığa borçludur." sözlerini düşündürür.

Whitehead, statik ve durgun bir varlık anlayışına karşı çıkmıştır. Whitehead'e göre; evren sürekli bir oluş içindedir. Özne ile nesne arasında bir fark yoktur. Ben ile ben olmayan aynıdır. Var olanlar birbiriyle bağımlıdır. Her şey bir başka şeyi var ettiği için vardır. Bu oluş içinde her olay başka bir olayla ilişkilidir. Her varlık var olmak için başka bir varlığa muhtaçtır. Doğanın tüm unsurları birbirleri ile bağlantılıdır. Her varlık, kendi varlığını başka bir varlığa borçludur. Doğada birbirinin eksikliğini bütünleyen karşıt iki güç vardır. Yaratıcılık ve süreklilik. Bunlar dönüşümlü olarak birbirlerini bütünler. Bu iki özellik Tanrı'nın varlığını gösterir ve "'oluş'" bir Tanrı deneyidir.

Henry Potter'ın kasabalıyı ağır kiralarla ezmesi, onca zenginliğine karşın kasabadaki her şeye sahip olma çabaları, kendi çıkarını her şeyden üstün tutma çabası ise Thomas Hobbes'un egoizm görüşünü destekler bir örnektir. Henry Potter'ın kendi çıkarlarını gözetmesi Hobbes'un anlayışına göre doğrudur. Potter adeta Hobbes'un ahlak anlayışının görünür hali gibidir. Egoizm - diğer adıyla-bencillik ahlakı, kişinin ben'ini temele alarak yapılan davranışların, ahlaki bir değere sahip olduğunu ifade eder. Başkalarını değil yalnızca tek kişinin öznel istek ve çıkarları en değerli olan ilkeyi vermektedir. Kişinin çıkarını ön planda tutan sonuç önemlidir. Bunun dışındaki her şey bu sonuca yardım ettiği sürece değerlidir. Bu yaklaşımda insanın bütün eylemleri "ben sevgisi" ile belirlenmiştir.

Ahlaklılık yalnızca kendini koruma içgüdüsünün bir biçimidir. Yaşamda ilk önce gelen ve her şeyden daha önemli ve değerli olan şey kişinin kendi başarısı ve mutluluğudur. Geri kalan tüm değerler buradan çıkar. Tüm insanlar, kendi refah, mutluluk ve çıkarlarını gerçekleştirecek şekilde davranırlar.

Farklı örnekler üzerinden filmi değerlendirmeye devam ettiğimizde karşımıza George Bailey'nin kendi çıkarlarını, kendi isteklerini ikinci plana atarak, kasabalıların hayatını düzene koymak adına hayallerinden vazgeçmesi örneğinin Bentham ve Mill'in "ahlakın temelinde toplumsal mutluluğun yer alması" görüşünü örneklemesi çıkar. Bentham'a göre insan doğası gereği acıdan kaçır, hazzıya yönelir, mutluluğa erişmek ister. Bentham faydanın temelini koyduğu haz kavramını derecelendirir, onları ölçmeye çalışır. Ona göre hazın yoğunluğu, süresi, kesin oluşu, doğurganlığı, saflığı ve kapsamı önemlidir. Ama bu haz bireysel bir haz değildir. Bentham'a göre en yüce haz "olabildiğince çok sayıda insana en yüksek düzeyde fayda sağlayan hazdır." O, en çok sayıda kişi için en büyük mutluluğu üretmeyen her türlü eylemin ahlaken yanlış olduğunu" söyler.

Bentham ile aynı görüşte olan John Stuart Mill'e göre fayda "iyi" ilkesine dayanır. Mill, hazzı, nicelik ve nitelik bakımından ikiye ayırır . O, niteliği yüksek bir hazzı, niceliği yüksek hazzıya tercih etmiştir. Mutluluk veren eylemlerin iyi, mutluluk vermeyen eylemlerin ise kötü olduğunu vurgulamıştır. Mill'e göre ahlakın iki temel kuralı vardır. "Başkalarının size yapmasını

istediğiniz şeyi siz de başkalarına yapın" ve "Başkalarını kendiniz gibi sevin." Bundan dolayı hazların, genelin mutluluğunu sağlaması istenmelidir. Buna göre davranışlar bireye fayda sağladığı ölçüde iyidir. Daha fazla insanın faydasına giderek toplumun çıkarı aranmalıdır.

Film, varoluşumuzun anlamsız olmadığını, her insanın, hatta her varlığın varoluşunda bir yeri olduğunu anlatıyor. George'un "Keşke dünyaya gelmeseydim" dediği ve o olmayınca kasabanın renksiz, ruhsuz , sıkıcı bir yer haline gelmesi ile birlikte tüm insanların hayata bir renk kattığı, herkesin birbirinin hayatında bir yer işgal ettiği başarılı şekilde aktarıyor.

George'un kendi hayallerinden, mutluluğundan vazgeçip, toplumun mutluluğu için çalıştığında bile yine kendisinin de mutlu olduğunu görmek de utilite ahlakın güzel bir örneğini oluşturuyor. Anlıyoruz ki toplum mutluydu bireyler mutludur ancak sadece bir birey mutlu ise toplumda ki mutsuzluk bireyin mutluluğuna gölge düşürür.

Şahane Hayat'ın, insanda oluşturduğu pozitif duygular ve yarattığı farkındalıklardan dolayı kesinlikle izlenmesi gereken bir film olduğunu düşünüyorum, herkese tavsiye ederim.

MATEMATİĞİN FELSEFESİ

ANTİK ÇAĞ'DAN GÜNÜMÜZ MATEMATİĞİNE

Antik Yunan, Rönesans ve Aydınlanma Çağı'ndan modern matematiğe kadar geçen sürede felsefe adına birçok kuram ve görüşlerini ortaya koymuş filozofun aynı zamanda önemli matematikçi ve fizikçiler olduğu görülmektedir. Atina'da kurduğu akademisinin girişinin tabelasına yazdığı "Geometri bilmeyen giremez." sözüyle matematik ve geometri bilmenin gerekliliğini ortaya koyan Platon, "**Matematik; simetri, düzen ve limitleri ortaya koyar ve bunlar güzelliğin en muhteşem formlarıdır.**" sözüyle ve madde-form teorisiyle bilinen Aristoteles ve matematikteki "**geometrik seri**" kavramıyla açıklığa kavuşan "**Akhilleus ve Kaplumbağa Paradoksu**"nu ortaya koyan Elealı Zenon, matematik ve felsefe arasındaki önemli yakınlığı sembolize eden sadece birkaç filozoftur. Matematik, temelinde aksiyomlar ve önermelerin olduğu formel bir bilimdir. Öyle ki bir aksiyom yanlış olursa tüm matematiksel aksiyomlardan şüphe duymak gerekir çünkü hepsi birbiri üzerine inşa edilmiştir ve bir bütünlük içindedir. Gökdelenlerin inşasından uzay roketlerinin kullanabileceği maksimum yakıt miktarının hesaplanmasına kadar birçok bilimsel alanda türev, integral ve diferansiyel denklemler birer araç olarak kullanılmıştır.

"Sonsuzluk" kavramı derinlik kazanmış, bazı sonsuzlukların diğer sonsuzluklardan daha büyük olabileceği fikri özellikle Georg Cantor'ın "**Sonluötesi Sayılar**" kuramıyla ortaya konmuştur. Bu kurama göre sonsuzluk, sayılabilir ve sayılamaz olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğal sayılar ve tam sayılar gibi kümeler sayılabilir sonsuzluğun içine girmektedir çünkü sonsuz olsalar bile sayılabilecek niteliktedirler. Sayılamayan sonsuzlukta ise irrasyonel sayılar kümesi yer almaktadır çünkü bu sayıları saymak virgülden sonraki basamakların sonsuzluğu sebebiyle mümkün değildir. Örneğin π sayısı ve e (Euler) sayısı aşkın sayılar olarak bilinmektedirler çünkü iki tam sayının birbirine oranı şeklinde yazılamazlar. Bu aşkın sayıların ondalık basamakları sınırsızdır ve kuvvetleri (0 dışında) alındığında tekrar irrasyoneldirler. Bu sebeple sayılamayan sonsuzluğun içinde yer alırlar. Georg Cantor'ın görüşüne göre sayılamayan sonsuzluklar sayılabilen sonsuzluklardan daha büyüktür. Sonuç olarak, bazı sonsuzluklar diğerinden daha büyük olabilir. Günümüzde büyüme eğrileri ve üstel fonksiyonların temelinde de Euler sayısı vardır.

Payda sabit tutulduğunda payın giderek büyümesiyle sonsuzluğa yaklaşılabileceği, payın sabit tutularak ve paydanın giderek büyümesiyle sifıra yaklaşılabileceği fikriyle "**limit**"in temelleri atılmış, "**0/0**

belirsizliği” sorgulanarak 0’ın 0’a bölünememesine rağmen verilen matematiksel ifadenin limitinin bulunabileceği anlaşılmıştır. 0’ın kendisine bölünüp bölünemeyeceği de uzun bir süre tartışma konusu olmuştur çünkü bir sayıyı kendisine bölmek 1 sonucu vermektedir ancak 0’ı bir sayıya bölmek 0 sonucunu vermektedir. Bu sebeple **“0/0”**, matematikçiler arasında **“tanımsız”** olarak nitelendirilmektedir ve bu karmaşanın güzelliğini ortaya koymak için ünlü komedyen Steven Wright **“Kara delikler, Tanrı’nın 0’a böldüğü yerlerdir.”** sözünü söylemiştir. Filozoflar da arkhelerini oluştururken **“sonsuzluk”** kavramından yararlanmışlardır. Antik Yunan düşünürlerinden Anaksimandros, sonsuzluğu ve sınırsızlığı ifade eden **“apeiron”** kavramına değinerek doğada karşımıza çıkan olayları bu tek etmene bağlamıştır. Ona göre var olan her nesne ya da canlı apeirondan oluşmuştur ve gereklilik olarak apeirona geri dönecektir.

MATEMATİKTE SEZGİ

Sezgi, bilinçli düşünme olmaksızın ortaya çıkan bir bilgi biçimidir. Matematiksel problemleri özellikle ispat ve formül kullanmadan çözebilmeyi ve doğrulayabilmeyi ifade etmektedir. Brouwer ve Kant gibi filozof ve matematikçiler matematiksel önermeleri **“apriori”** yani deneyden ulaşılmayacak zorunluluklar olarak ifade eder. Kant, **“saf görü”** adı verdiği deneyden gelmeyen **“zaman”** ve **“mekân”** kategorilerine göre apriorik yargılara vardığımızı söylemektedir. Geometrinin birçok yasası için de bunun geçerli olduğunu söyler. Örneğin, Öklid geometrisinde postulatardan **“Herhangi bir noktadan diğer herhangi bir noktaya düz bir çizgi çizilebilir.”**

postulatını **“sentetik apriori”** yani **“sezme”** ile bilmekteyiz. **“2+2=4”** önermesi için de bu böyledir. Ayrıca Kant, kümelerin ve sayıların yalnızca üyeleri sayılabildiğinde var oldukları görüşündedir. Bu sebeple sonsuz **“sonluötesi”** sayıların var olamayacağını söyler çünkü onun görüşüne göre sonsuzca bir büyüklüğü saymak olanaksızdır, bunun için sonsuz bir zaman gereklidir. Aynı şekilde geometride **“çizginin maksimum uzunluğu”**nun olamayacağını da savunur çünkü bunu hayal edebilmemiz sonsuza kadar uzanan bir çizgi çizebileceğimiz anlamına gelmez. Genelleme yapılacak olursa, sezgiciler Cantor’un savunduğu savı, sonsuz sayıdaki bu sayı adımlarının sadece zihinde canlandırıldığı için reddederler. Sezgicilik, topolojinin temellerinin atılmasında da etkilidir. Bu sayede ölçülerinin var olmadığı **“soyut”** olan şekillerin delik sayısına bağlı olarak germe ve burkma gibi hareketlerle birbirine benzetilebileceği görüşü benimsenmiştir. Örneğin, topolojiye göre bir kahve kupası ve **“Torus”**, biçimleri bakımından özdeşler, ikisinin de bir deliği vardır ve birisi diğerine bükülerek aynı şekil elde edilebilir.

MATEMATİK BİR KEŞİF MİDİR YOKSA İCAT MIDIR?

Matematğin keşif mi icat mı olduğu konusu uzun süredir sorgulanan bir sorudur. Aslında tam olarak bir cevabı yoktur çünkü matematik her ikisini de kapsamaktadır. Matematik, çevremizde fizikle açıkladığımız olayları anlamlandırırken kullanılan bir dil gibidir, bütün bilimlerin temelini oluşturmaktadır. Mesela kuantum fiziğinde **“dolanıklık”** kavramı incelenirken fotonların kutuplayıcılardan geçme olasılığı hesaplanırken ve parçacıkların konum ya da zamana bağlı denklemleri yazılırken matematik kullanılır. Kullanılan bu ortak dil, matematiği sadece insanların icadymış gibi gösterebilmektedir ancak bu durum matematiğin zaten evrende var olduğu gerçeğini değiştirmez. Örneğin, doğal sayılar **“0,1,2...”** simgeleriyle ifade edilir çünkü bu simgelerle ifade etmeyi insanlar tercih etmiştir. Bambaşka simgeler de kullanılabilirdi ama bu kullanımların hepsi zaten **“doğal sayı”** kavramını ifade etmek için kullanılmış olurdu. Babilliler ise 60 tabanlı sayı sistemini oluşturarak günümüzdeki

sayı sembollerinden oldukça farklı olmasına rağmen sadece iki sembol kullanarak doğal sayıları ifade etmişlerdir. Bir daire merkezinin 360 derece olması da bu 60 tabanlı sisteme kadar dayanmaktadır. Matematiğin sadece bir icattan ibaret olmadığı, geometri ile de kanıtlanabilmektedir. Evrendeki her şey mükemmel geometrik oranlardan meydana gelmiştir. Arıların petekleri daha dirençli olmaları için altıgen şeklinde yapması ve Samanyolu galaksisinin “**Fibonacci spiral**” da denen, “**Altın Oran**”a bağlı olan bir logaritmik sarmalı temsil etmesiyle oluşmuş olması da evrenin meydana geldiği estetik geometrik yapıyı yansıtmaktadır. Mısır piramitlerinin yapısındaki kusursuzluk ve Gustave Eiffel’in tasarladığı Eyfel Kulesi’nin inşasındaki üçgen kirişlerin X şeklinde konumlandırılması da geometrinin evrenselliği ve gerekliliğini göstermektedir.

Yaklaşık değeri 1,618 olan ve $\frac{a+b}{a} = \frac{a}{b}$ ($a > b$) eşitliğini sağlayan orana “**Altın Oran**”(Φ) denilmektedir. Altın Oran, π gibi irrasyonel bir sayıdır. Bu oran öyle bir orandır ki evrenin her yerinde vardır. Rönesans’ın en önemli ressamlarından olan Leonardo Da Vinci’nin “**Mona Lisa**” ve “**The Last Supper**” yani “**Son Akşam Yemeği**” eserlerinde Da Vinci, tabloyu daha orantılı ve görsel olarak çekici hale getirmek amacıyla bu oranı kullanmıştır. Ayrıca kasırgaların

oluşturduğu sarmal yapıda, belirli çiçeklerin merkezinde ve günümüz bilgisayar ekranlarında da altın orana en yakın olan 16/9 oranı bulunur. Klasik Batı Müziğinin en önemli bestecilerden olan Mozart da eserlerinde Fibonacci dizisini kullanmıştır. Örneğin, “**Sonata No 1, C Major**” adlı eserini 38 ve 62 ölçülü iki farklı bölüme ayırmıştır ve bu iki sayının birbirine oranı altın orana yakın bir orandır. Ünlü Alman besteci Beethoven da “**Symphony No 5 in C minor Op 67**” bestesinde dinleyicileri etkilemek amacıyla özellikle bestenin zirve bölümünde toplam ölçü çizgi sayılarının oranının zirvedeki ölçü çizgilerine oranını 1,618 tutmuştur. Yani matematik, birçok bilimsel çalışmayı anlamlandırmak için kullanılan bir araç gibi olsa bile hayatımızın her alanında gördüğümüz, keşfettiğimiz bir bilimdir.

Matematiğin “**icatsal**” yönü insanların “ $i^2 = -1$ ” notasyonunu karmaşık sayılar için tanımlamış olmasıyla ortaya konmuş, aynı zamanda “**İlahi Oran**” da denen “**Altın Oran**”ın doğada keşfedilmesi ve bunun sanat ve müzikte kullanılması, matematiğin “**keşifsel**” yönünü de ortaya koyarak tek başına icat ya da keşif ile sınırlı kalmadığını göstermektedir. Matematik, gelecekte de hem insanların üzerine bilgileri inşa ederek genellemelere ulaştığı hem de tümevarım ve tümdengelim gibi akıl yürütmeler ile mükemmelliğini farklı yönlerden keşfettiği bir bilim dalı varlığını koruyacaktır.

Yokluk: Sıfır

Yokluk zaman zaman hepimizin içini kapladı, bir parçamız oldu, belki de elimizde önem verdiğimiz hiçbir şey kalmadı, önem vermeyi bırakın, önem vermemizi sağlayan değerlerimiz yok oldu. Bitkin hissettik, bitti çıkış yollarımız, biz çaresiz de olduk. Kendimiz dışında sahip olduğumuz bir şeyimiz kalmamasını bırakın, kendimizi kaybettik.

Hangi gerçekliğin, yaşamın hangi cilvesinin bu dibe vuruşu tetiklediği fark etmez, hepimiz biliriz bu karanlığı. Farklı dinden, dilden, ırktanız; gözüme baksanız, yine de benzer muhtemelen karanlığımız. Düşüncelerimizi nihilizmde, belki varoluşçulukta bulduk; gücü onlarda aradık, hayatı devam ettirmeye çalıştık.

Varlığı her şekliyle şüphe ile karşılar ve hatta yok sayar nihilizm, dolayısıyla tanımlamasıyla somutlaşıp bizim yokluğumuza bir deri sarar. Belki de Sartre'a göre hümanizm, Wahl'a göre başkaldırı, Marcel'e göre özgürlük, Weil'e göre bunalım, Banfi'ye göre kötümserlik, Mounier'ye göre umutsuzluk, Hamelin'e göre bunalıtı, Lukasc'a göre

idealizm, Benda'ya göre akıldışılık, Foulqie'ye göre saçma (absürt) bir felsefe olan varoluşçuluk yardıma koşar, tavşan deliğinin en dibinde olmayanlarımızın yardımına.

Yalnız dünyamızdan çıkmamıza yardım eden bu görüşler sayesinde kurtulduk delirmekten belki de... Başkalarıyla bir dünya görüşünü paylaşıyor olmak ya da başkalarıyla birlikte deli olmak, yoklukta bizi birleştirdi, benzeştirdi.

Binlercemiz farklı koşullarda yaşamışız, farklı yollardan yürümüşüz, kazanmışız, kaybetmişiz, düşmüş, kalkmışız. İnsana dair ne varsa yaşamışız. Her birimizde yokluğu anlatan bir yer var, anlatmaya kalksak, hepimizin dilimizden dökülen sözcükler farklı olur. Belki onu tam adlandıramayız ama, var olduğundan adımız kadar emin olur, yalnızlığı yaşarız.

Bir adı var yokluğun, hepimizin bildiği, hiçbirimizin üzerine yeterince düşünmediği... Yokluğun gerçekliğinin arkasında yatıyor gerçek anlamı... Bu

anlam üzerine durup düşünmediğimizi, düşünmekten uzak durduğumuzu fark ediyoruz; bu uzak duruş kaybetmek olduğunu sandığımızdan mı?

Sıfır.

Sıfır.

Sıfır.

Hiç üzerinde durmadığımız bu şey, bu kelime, bu kavram, hayatımızda nasıl bu kadar büyük yer kaplıyor, farkında mısınız? Belki de yokluğun bir alan kaplamadığını öğrendiğimizdendir.

Uzun zaman, yokluğun üzerine düşünmediğimi söyleyebilirim. Matematikten çoğumuz gibi ben de hoşlanmadım. Sayılar, teoremler, ispatlar... Matematikteki kesinlik, farklılıklara yer olmayışı beni hayal kırıklığına uğrattı. Zordu. O zamanlar hayatın her alanında farklılık olması gerektiğine inanıyordum. Hayat akmalıydı, sabitlik kabul edilemez bir durumdu.

Olmamalıydı, doğru değildi, dediğim gibi, kabul edilemezdi,

Sıfır, sıfır, sıfır...

Sıfır bir sayıdır, sıfır vardır, bir şeyi sıfıra bölemezsiniz. Bunu biliyorum. Herkes biliyor. Kesin ve net bir şekilde biliyorum. Nedenini sormak istemiyorum, yokluğun bir sayısı var, peki. Aklımdaki soru neden sıfıra bölemeyeceğimizden daha güzel,

Sıfırı neden yarattık? Neden yokluğa isim vermeyi seçtik?

Tarih her kültürde bu sayının bir konseptinin bulunduğunu söylüyor; kökü Mezopotamya'da, Maya uygarlığında, Asya'da görülüyor.

Düşünüyorum ve matematik ilk kez bana mantıklı geliyor, öğretilen ve tekrarlanan klişe, "matematik hayatının içinde" ilk kez ve az çok benim için bir

anlam kazanıyor.

Hayatım, ilk uygarlıkların hayatlarıyla bir yerde keşiliyor ve onlarla da yokluğu paylaşıyorum. Dillerini bilmem, isimlerini, neye benzediklerini, ama dibe vuruşlarını görebilirim, duyabilirim, adlandırabilirim şimdi çünkü onlar benim için adlandırmışlar.

Karanlığa savrulma sebeplerimiz farklı ama karanlığa verebileceğimiz ad aynı, kaybın büyüğü veya küçüğü, evet kaybımız farklı ama yokluğumuz aynı.

Sıfırın varlığından çok sıfırın yokluğunu düşünüyorum ve anlıyorum, sıfır sadece teoremlerde kullanılmak için var değildi. Hiç bulunmadığını, kesin bir yokluğun var olmadığını, yokluğu ifade edemediğinizi düşündüğünüzde sarmalın gittikçe daraldığını, sıfıra yakınlık duymaya başladığınızı görüyorsunuz. Her ne olursa olsun bir şeye sahipsiniz, sıfıra...

Bu noktadan baktığınızda ideolojiler sarsılıyor ve bu basit gerçeklik hayat buluyor, nihilizmdeki tek gerçekliğin yokluk olduğu görüşü size gülümsüyor.

En derindeyiz artık, elimizde kocaman bir sıfır.

Şimdi, yalnızlığımız ortak,

Yalnızlığımız, yalnızlık olmaktan çıkarak.

Yok oldu sonsuz kaybımız, yola devam etmek için elimizi uzatıp bir güç ararsak, ister istemez ona değer parmaklarımız.

Kesinlik ve değişmezlik tutacağımız bir dal olur,

Her şeyi kaybettiğimizde bile, sıfır vardır,

Sıfıra sahibizdir.

Sıfır, yokluk, varlık...

GÖZLERİMİZ FARKLI GÖRÜYOR OLABİLİR Mİ?

Daha önce hiç aynı renkleri farklı isimlendirdiğimizi, aynı manzaraya bakarken aslında bambaşka ahenklerde kaybolduğumuzu düşündünüz mü?

Açık havada gökyüzüne bakarken "**mavi renge baktığımız**" biliriz. Peki o mavi aslında "**mavi**" midir yoksa herkesin "**mavi**"si kendine midir? Bu soru üstüne düşünenlerin çoğunluğu ikinci kısımdadır, renk isimlerinin yalnızca birer öğretilmişlikten ibaret olduğunu savunurlar. Renklerin her sağlıklı gözde aynı algılandığını savunanlar da azınlıktaki birinci kısım oluyor. Örneğin bir muza bakan iki kişinin sarı deseler de aslında farklı renkler gördüklerini ikinci kısım savunur. Birinci kısma göre ise sarı "**sarı**"dır ve değişmez.

Eğer renkleri birbirinden farklı algılıyor olsaydık renkler üzerine yapılan araştırmalar ve ulaşılan sonuçlar bilim camiasında uyumsuzluklarda yol açmaz mıydı? Basit bir örnekle, kırmızı rengin coşkun ve kuvvetli duyguları tetiklediğini söyleyen

bir bilim insanına, onun "**kırmızı**" diye bildiği rengi "**beyaz**" olarak gören başka bir bilim insanı karşı çıkmaz mıydı? Biz aynı dalga boyutunda yaşayan insanlar, renkleri farklı dalga boyutlarıyla görebilir miyiz? Belki de bu farklılıklarımız da öyle bir ahenk saklıdır ki birbirleriyle çelişmiyor, çakışmıyorlardır. Bu mümkün olabilir mi? Birinci kısım mümkün olduğunu reddettiğine, ikinci kısım desteklediğine

DİN ÜZERİNE FELSEFE

Felsefenin ne olduğunu öğrenirken, onu bilim, sanat ve din gibi diğer alanlardan ayıran özelliklerden söz edilir. Bu sırada felsefenin "eleştirel", dinin ise bunun tam tersi olarak "**dogmatik**" olduğu vurgulanır.

Bu bilgiden sonra "**din felsefesi**" başlığını gören öğrencilerin zihninde bir karmaşa meydana gelebilir. Bu yazı, din felsefesinin ne olduğunu ve Tanrı'nın varlığına ilişkin ortaya konmuş görüşleri ele almaktadır.

Felsefe var olanların varlığı, kaynağı, anlamı ve nedeni üzerine düşünme ve bilginin kendisinin ne olduğunu araştırılmasında işe yarayan bir düşünce sistemidir. Bu düşünce sistemi geçmişten günümüze insanların ön yargısız, güvenilir, iyi temellendirilmiş ve tutarlı bilgiler üretmesine aracı olmuştur. Felsefe birçok alt başlığa ayrılır; bilgi felsefesi, bilim felsefesi, ahlak felsefesi, din felsefesi, sanat felsefesi... Bütün bu felsefeler insanoğlunun amacını, nasıl var olduğunu ve ona belirlenen yaşam sürecinde neler gerçekleştirmesi gerektiğine ilişkin sorular üzerine düşünüp ortaya çıkan felsefelerdir. Din felsefesi özelinde değerlendirmek gerekirse; insan ve toplum hayatında etkisi son derece yüksek bir kurum olan dinin sorgulanması, temel kavramlarının incelenmesi felsefenin ilgi alanına girer. Din üzerine çalışan bir başka alan da teolojidir. Fakat teolojinin din olgusunu değil bir tek dini ele alması ve o dini güçlendirme, savunma amacı taşıması, onu felsefeden ayırır.

Din felsefesi, çoğu dindeki Tanrı inancını 3 yönden ele alır; Tanrı'nın varlığını kabul eden görüşler, Tanrı'nın varlığını reddeden görüşler ve Tanrı'nın varlığının ya da yokluğunun bilinemeyeceğini savunan görüşler. Tanrı'nın varlığını kabul eden görüşler teizm, deizm, panteizm ve panenteizm olmak üzere dörde ayrılır.

Teizm inancına göre her şeyi yaratan, yöneten ve bilen kusursuz bir Tanrı vardır. Bu aşkın Tanrı evreni yaratmıştır ve her an evrene müdahale etmeye devam etmektedir. Ayrıca teizm; monoteizm yani tek tanrı inancı ve politeizm yani çok tanrı inancı olmak üzere ikiye ayrılır.

Deizm, 18. yüzyılda ortaya çıkmış bir anlayış olup, evreni yaratan bir Tanrı düşüncesine dayanmasına rağmen dogmatik düşünceleri kabul etmez. Tanrı evreni yaratmış ve bırakmıştır, ona müdahale etmez. Ayrıca deizm anlayışının temsilcileri J.J. Rousseau, Voltaire, J. Locke gibi önemli isimlerdir.

Panteizm inancı adından da anlaşılabilir gibi Yunanca karşılığı "**tüm**" olan "**pan**" ve yine Yunanca karşılığı "**Tanrı**" olan "**theos**" sözcüklerinden oluşmuştur. Panteizm tanrının evrenin kendisi olduğunu savunan bir inanç olup doğaüstüçülüğe karşıdır. Buna göre Tanrı aşkın değil, içkindir; Tanrı her şeydir ve her şey Tanrıdır. Ayrıca bu inancın en ünlü temsilcisi Spinoza olarak kabul görür.

Panenteizm her şeyin Tanrı'da anlam bulduğunu, Tanrı'nın evrenle özdeşleştirilemeyeceğini yani Tanrı'nın evrene aşkın olduğunu savunur.

Tanrı'nın varlığını reddeden görüşün adı ateizmdir. Ateizm, Tanrı veya Tanrı'ya benzeyen olağanüstü güçlerin hepsini reddeden bir görüştür. Ateizm görüşü, temelini materyalizmden alır ve son dönemlerde bilimin ilerleyişiyle de yaygınlaşmıştır. Jean Paul Sartre ve Sigmund Freud bu görüşün temsilcileri olarak gösterilebilir.

Tanrı'nın varlığının ya da yokluğunun bilinemeyeceğini savunan görüş ise agnostisizmdir. Agnostisizm ne ateistler gibi Tanrı'nın olmadığını düşünür ne de Tanrı'nın olduğunu kabul eden görüşler gibi Tanrı'yı kabul eder. Agnostisizm septik bir duruş sergileyerek, Tanrı'nın varlığına veya yokluğuna ilişkin önermelerin doğruluğu hakkında doğru bir karar verilemeyeceğini savunur.

Felsefenin önemli alt başlıklarından biri olan din felsefesi felsefenin geçmişten günümüze gelişiminde önemli rol oynamıştır. İnsanların aklındaki birçok soruyu cevaplamalarına ve akıllarındaki karışıklarına son vermelerine yardımcı olan din felsefesi aynı zamanda insan doğasının ve kaderinin kaynağı ve değerlerini de inceler.

KAYNAKÇA

1. <https://p4c.com/about-p4c/history-of-p4c/>
2. Alfa Yayınları "Matematik Kitabı", 2020.
3. Alfa Yayınları, felsefe kitabı, derleme
4. Al-Khalili, Jim. Paradoks. İstanbul: Domingo Yayıncılık, 2022.
5. Barker, Stephen F. Matematik Felsefesi. İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları, 2003.
6. Davis, Philip J. ve Hersh, Reuben. Matematiğin Seyir Defteri. Ankara: Doruk Yayıncılık, 1981.
7. Dunlap, Richard A. The golden ratio and Fibonacci numbers. World Scientific, 1997.
8. <http://blog.ilem.org.tr/din-ve-felsefe-catismasi-i/>
9. <http://gelisim.terakki.org.tr/vicdan/>
10. https://acikerisim.uludag.edu.tr/bitstream/11452/15455/1/tuğba_çam_tez.pdf.pdf
11. <https://areomagazine.com/2020/03/06/there-are-no-good-or-bad-people/>
12. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1992505>
13. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/276811>
14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/31288>
15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/85953>
16. <https://discover.hubpages.com/religion-philosophy/The-Good-God-of-the-New-Testament-vs-the-Bad-God-of-the-Old-Testament>
17. <https://drive.google.com/file/d/1Cgq9VSUVV54xYWzAYGRg9bZNPc6uzQa/view>
18. <https://dusunbil.com/izliyorum-oyleyse-varim-anahtar-felsefi-dersler-veren-yedi-film/>
19. <https://dusunbil.com/konfucyusun-felsefesini-aciklayan-10-alinti/>
20. https://en.wikipedia.org/wiki/Philosophy_for_Children
21. https://en.wikipedia.org/wiki/Yin_and_yang
22. https://en.xieheedu.cn/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/%E5%BE%AE%E4%BF%A1%E5%9B%BE%E7%89%87_20180504164144.jpg
23. <https://kidega.com/yazar/immanuel-kant-196391/>
24. <https://kualiafelsefedergisi.com/2021/03/vicdan-stanford-felsefe-ansiklopedisi/>
25. <https://m.facebook.com/MathCalendar/>
26. <https://neurosciencenews.com/neurobiology-mathematical-beauty-756/>
27. <https://onedio.com/haber/hayata-bakis-acimizi-degistirecek-19-felsefi-film-554632>
28. <https://p4c.com/about-p4c/watch-p4c/>
29. <https://sophosakademi.org/iste-onemli-felsefe-dersleri-veren-7-film-sahane-hayat-2/>
30. <https://sozluk.gov.tr/>
31. <https://tespitoloji.com/sosyoloji/sokrates-ve-demokrasi/>
32. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Jean-L%C3%A9on_G%C3%A9r%C3%B4me_-_Diogenes_-_Walters_37131.jpg
33. https://tr.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Nietzsche
34. <https://tr.wikipedia.org/wiki/lkigai>
35. <https://twitter.com/sigaramcamel/status/1196534216852418561>
36. <https://web.archive.org/web/20121220232805/http://socialdifference.columbia.edu/projects/rethinking-vulnerability-feminism-social-change>
37. https://www.academia.edu/35557840/Etik_Nedir
38. https://www.academia.edu/44012106/YAPIBOZUMCU_K%C4%B0ML%C4%B0K_OKUMASI_SP%C4%B0VAK_VE_MADUN_KADININ_KOLEKT%C4%B0F_%C3%96ZNE_STAT%C3%9CS%C3%9C_THE_READING_OF_DECONSTRUCTIVE_IDENTITY_SPIVAK_AND_THE_COLLECTIVE_SUBJECT_STATUS_OF_SUBALTERN_FEMALE_RAB%C4%B0A_SA%C4%9ELAM
39. <https://www.altinsehiradana.com/Makale/fibonacci-dizisi-ve-muzikte-altin-oran/333/>
40. <https://www.are.na/block/1352746>
41. <https://www.azquotes.com/quotes/topics/happiness.html>
42. <https://www.brainyquote.com/topics/happiness-quotes>
43. <https://www.countryliving.com/life/g4815/happy-life-quotes/>
44. <https://www.eehealth.org/blog/2019/12/life-purpose/>
45. <https://www.e-psikiyatri.com/psikopat-ve-seri-katillerin-beyni>
46. <https://www.felsefe.gen.tr/kotuluk-problemi-nedir/>
47. <https://www.gzt.com/platon-kimdir-3580463>
48. <https://www.hurriyet.com.tr/mavi-bolge-sizsiniz-20155280>
49. <https://www.icpic.org/>
50. <https://www.insanokur.org/dostoyevski-yi-anlatan-en-iyi-7-biyografi-kitabi/>
51. <https://www.p4c.com.tr/en/philosophy-for-children/philosophy-for-children/>
52. <https://www.pbs.org/parents/thrive/picture-this-using-art-to-explore-math-and-math-to-create-art>
53. <https://www.schemecolor.com/hot-yellow.php>
54. <https://www.superprof.com.tr/blog/matematik-sifir-sayisi-tarihi/>
55. <https://www.thecollector.com/albert-camus-meaning-of-life/>
56. <https://www.youtube.com/watch?v=bCCtLPTb2NI&t=8s>
57. <https://www.youtube.com/watch?v=iPYvZoYSb9o&t=412s>
58. <https://www.youtube.com/watch?v=pk-PcJS2QaU&t=5s>
59. <https://www.youtube.com/watch?v=vwd-Y4z05AE&t=1s>
60. <https://www.youtube.com/watch?v=XqOgUaDSR84>
61. Jordaan, Tertia. Misconceptions of the limit concept in a mathematics course for engineering students. Diss. University of South Africa, 2005.
62. Kant, Immanuel. "The Philosophy of Immanuel Kant." Transl. University of Chicago Press, 1949. 346-349.

